

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

EIROPAS CILVĒKTIESĪBU TIESA

OTRĀ NODAĻA

LIETA “*RADIO FRANCE* UN CITI pret FRANCIJU”

(Pieteikums Nr. 53984/00)

SPRIEDUMS

STRASBŪRA

2004. gada 30. marts

Lietā “*Radio France* un citi pret Franciju”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Otrā nodaļa), sanākusi kā palāta šādā sastāvā:

A. B. BAKA [A. B. BAKA], *priekšsēdētājs*,
L. LUKAIDESS [L. LOUCAIDES],
K. BIRSANS [C. BIRSAN],
K. JUNGVĪRTS [K. JUNGWIERT],
M. UGREKELIDZE [M. UGREKHELIDZE],
A. MULARONI [A. MULARONI], *tiesneši*,
P. TRIŠS [P. TRUCHE], *īpaši iecelts tiesnesis*,
un S. DOLLE [S. DOLLÉ], *nodaļas sekretāre*,
pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2003. gada 23. septembrī un 2004. gada 9. martā
pasludina šo spriedumu, kas pieņemts pēdējā no minētajiem datumiem.

TIESVEDĪBA

1. Lieta ierosināta, ņemot vērā pieteikumu (Nr. 53984/00) pret Francijas Republiku, ko saskaņā ar Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “Konvencija”) 34. pantu 1999. gada 21. jūlijā Tiesai iesniedza Francijas valsts raidorganizācija *Radio France*, uzņēmums, kas dibināts saskaņā ar Francijas tiesību aktiem (turpmāk tekstā – “ieteikuma iesniedzējs uzņēmums”), Francijas pilsoņi Mišels Buajons [*Michel Boyon*] (turpmāk tekstā – “otrais ieteikuma iesniedzējs”) un Bertrāns Gališē [*Bertrand Gallicher*] (turpmāk tekstā – “trešais ieteikuma iesniedzējs”).
2. Visus trīs ieteikuma iesniedzējus Tiesā pārstāvēja Parīzē praktizējošs advokāts B. Adērs [*B. Ader*] un Valsts padomē un Kasācijas tiesā praktizējošs advokāts A. de Šēzmartēns [*A. de Chaisemartin*]. Francijas valdību (turpmāk tekstā – “Valdība”) pārstāvēja tās pārstāvis, Ārlietu ministrijas juridiskā departamenta direktors R. Ābrams [*R. Abraham*].
3. Ieteikumu nodeva Tiesas Otrajai nodaļai (Tiesas reglamenta 52. panta 1. punkts). Šajā nodaļā saskaņā ar Reglamenta 26. panta 1. punktu tika izveidota palāta lietas izskatīšanai (Konvencijas 27. panta 1. punkts). Tiesnesis Ž. P. Kosta [*J.-P. Costa*], kurš bija ievēlēts no Francijas, atteicās no dalības lietas izskatīšanā (Tiesas reglamenta 28. pants). Attiecīgi Valdība īpaši pieaicinātā tiesneša statusā iecēla P. Trišs (Konvencijas 27. panta 2. punkts un Tiesas reglamenta 29. panta 1. punkts).
4. Palāta savā 2003. gada 23. septembra¹lēmumā atzina ieteikumu par daļēji pieņemamu.
5. Gan ieteikuma iesniedzējs, gan Valdība iesniedza apsvērumus par lietas būtību (Tiesas reglamenta 59. panta 1. punkts).

FAKTISKIE APSTĀKĻI

I. LIETAS APSTĀKĻI

6. Ieteikuma iesniedzēja uzņēmuma juridiskā adrese ir Parīzē. Pārējie divi ieteikuma iesniedzēji ir dzimuši attiecīgi 1946. gadā un 1957. gadā un dzīvo Parīzē un Sentklūdā.
7. Savā 1997. gada 1. februāra numurā Nr. 1272 iknedēļas žurnāls *Le Point* publicēja rakstu par “izmeklēšanu”, kura nosaukums bija “Viši — jezga Paponā lietā”. Vairāku lappušu garajā rakstā galvenā uzmanība bija pievērsta Mišelam Žino [*Michel Junot*], un virsraksts vēstīja:

1. Sekretariāta piezīme Izvilkumi no šā lēmuma ir iekļauti ECHR 2003-X.

“Atklājumi par 1942.–1943. gadu. Mišels Žino, kas laikā no 1977. gada līdz 1995. gadam ieņēma mēra Žaka Širaka [*Jacques Chirac*] vietnieka amatu Parīzes pilsētas domē, 1942. un 1943. gadā bija Pitivjē [*Pithiviers*] pilsētas prefekta vietnieks. Šajā amatā viņš bija atbildīgs par kārtības uzturēšanu divās viņa rajonā izvietotajās internēto nometnēs, kas atradās Pitivjē un Bonlarolandā [*Beaune-la-Rolande*]”. Šajā rakstā bija iekļautas šādas rindkopas:

“Ir jānorāda, ka, neņemot vērā nekādus politiskos apsvērumus, Višī amatpersonas parādīja vērā ņemamu piemēru, kā jāīsteno efektīva, prasmīga un godīga pārvaldība.” Šo atzinumu par labu rīcību 1981. gadā neizteica Moriss Papons [*Maurice Papon*], kuru tagad Bordo zvērināto tiesa tiesā par “līdzdalību noziegumos pret cilvēci”. Tieši šādi vārdi ir lietoti *L'illusion du bonheur*, grāmatā, ko publicēja [...] Mišels Žino, kurš no 1977. gada līdz 1995. gadam, kad Parīzes pilsētu pārvaldīja Žaks Širaks, pildīja mēra vietnieka pienākumus un labi pārzina šo tematu, jo 1942. un 1943. gadā viņš bija prefekta vietnieks Pitivjē, Luarē [*Loiret*] departamentā. Šajā amatā viņš bija atbildīgs par kārtības uzturēšanu šajā pilsētā izvietotajā nometnē, kur līdz nosūtīšanai uz Aušvici ieslodzījumā atradās tūkstošiem ebreju. Pretēji Morisam Paponam — un šī ir būtiska atšķirība starp abām lietām — viņš nelika nevienu arestēt, ieslodzīt vai pārvest uz Dransī [*Drancy*].

Pēc kara Mišels Žino, pirms viņš pievērsās politikai, veidoja spīdošu karjeru Francijas valsts pārvaldes augstākajā līmenī. No 1958. gada līdz 1962. gadam viņš bija Parīzes domes deputāts un lojāls CNI partijai, kuru nekad nav pametis. Parīzes pilsētas domē, kur no 1977. līdz 1989. gadam viņš bija vidutājs, viņš aizvadīja lielāko daļu savas karjeras gadu. Viņš ir bijušais Eiropas Parlamenta loceklis un kopš 1978. gada ir Eiropas mājas [*Maison de l'Europe*] priekšsēdētājs Parīzē.

Līdz šim viņš ir vienmēr apgalvojis, ka viņš nepārraudzīja internēto nometnes savā rajonā, Pitivjē, un divdesmit kilometrus attāļajā Bonlarolandā. Viņa galvenie pienākumi bija pārbaudīt vietējos rajonus un vākt “vispārēju un konfidenciālu informāciju” par vietējām augstajām amatpersonām. Pitivjē nometne? *“Tā nebija manā jurisdikcijā. Es tur nekad neesmu bijis,”* viņš 1990. gadā teica žurnālam *L'Express*.

Tomēr šis tiešais noliegums ir pretrunā vairākiem iepriekš npublicētiem dokumentiem, ko *Le Point* izdevās iegūt. Šie dokumenti vieš skaidrību par viņa darbības jomu.

[...] kad viņu 1942. gada 9. jūnijā iecēla Pitivjē prefekta vietnieka amatā [...], nometnes Pitivjē un Bonlarolandā, kas sākotnēji bija paredzētas vācu kara gūstekņiem, jau tika izmantotas kā internēto nometnes, kurās šos ieslodzītos turēja līdz deportēšanai, un pirmie no viņiem nometni atstāja 1942. gada 8. maijā.

Mišels Žino, kam bija jāpaliek amatā tieši vienu gadu, stājās amatā Pitivjē 1942. gada 24. augustā jeb mazāk nekā vienu mēnesi pirms nākamās ebreju grupas izsūtīšanas 1942. gada 20. septembrī.

Tajā dienā tūkstošiem ieslodzīto, kas bija arestēti laikā, kad Parīzes reģionā tika pārmeklēti mājokļi, tostarp 163 bērni, kuri vēl nebija sasnieguši 18 gadu vecumu, ar transportlīdzekli Nr. 35 caur Dransī, nometni uz ziemeļiem no Parīzes, tika nosūtīti uz Aušvici.

Vakarā pirms viņu aizbraukšanas Mišels Žino informēja prefektu par savām bažām saistībā ar kārtības uzturēšanu. *“Ar šo es Jūs informēju, ka man tikko paziņoja par tūkstošiem Pitivjē nometnes ebreju aizvešanu ar vilcienu rīt pēc plkst. 17:00 no Pitivjē dzelzceļa stacijas un par to, ka visiem žandarmiņiem manā rajonā, izņemot vienu virsnieku no katras brigādes, ir jāpalīdz iesēdināt šos cilvēkus vilcienā [...]”* [...]

Pēc divām dienām, 22. septembrī, Žino neslēpa savu apmierinājumu, nosūtot prefektam šādu ziņojumu: “1942. gada 20. septembris manā rajonā noritēja ļoti mierīgi. Nebija iespējams nodrošināt 20. septembra pēcpusdienai ieplānoto ierobežoto policijas klātbūtni [...], jo visi žandarmi rajonā, izņemot vienu virsnieku no katras brigādes, bija nepieciešami, lai sasēdinātu vilcienā Pitivjē nometnē aizturētos ebrejus, par kuru aizvešanu man pēkšņi paziņoja 19. septembrī plkst. 15:00. Iekāpšanai vilcienā bija jānotiek laikā no plkst. 16:00 līdz plkst. 19:00 Pitivjē dzelzceļa stacijā Republikas avēnijas [avenue de la République] tālajā galā, kur komunisti bija aicinājuši [...] Pitivjē iedzīvotājus iziet demonstrācijā plkst. 18:30, un es bažījos, ka varētu notikt incidenti, kas varētu traucēt mierīgai aizturēto aizvešanai. Tomēr nekas tamlīdzīgs nenotika, un pilsētā saglabājās pilnīgs miers.” [...]

Pēc tam “ikmēneša ziņojumā”, kas pēc astoņām dienām tika sagatavots viņa priekšniekiem, viņš vēlreiz sīki pārstāstīja notikumus.

1942. gada 30. septembrī viņš sīki ziņoja par situāciju abās “internēto nometnēs”, un šāds bija arī viņa ziņojuma trešās rindkopas virsraksts. “Ir pabeigti tīrīšanas darbi Bonlarolandas nometnē, kas kopš augusta beigām ir tukša,” Žino ziņoja. “Apstākļi tur tagad ir lieliski. Tajās pabija un divdesmit četras stundas uzturējās divas ebreju grupas, kas pēc tam tika nosūtītas uz Dransī. Nometnē ir palikuši tikai aptuveni divdesmit ieslodzītie, kas veic apsaimniekošanas darbus.”

Turpinājumā Žino rakstīja: “Pitivjē nometnē kopš augusta beigām dzīvo 1800 ebreju ieslodzīto, kas pārstāv visas kategorijas — francūži un ārzemnieki, vīrieši, sievietes un bērni, daži arestēti 1941. gada augusta un decembra pārmeklēšanu laikā, citi par to, ka pārkāpuši okupējošo spēku noteikumus (attiecībā uz demarkācijas līniju, Dāvida zvaigznes nēsāšanu u. c.). 20. septembrī viņus visus, izņemot tos, kas ir precējušies ar āriešiem, un dažas mazu bērnu mātes, iesēdināja vilcienos, kas devās uz Vāciju. Visbeidzot pēdējos aizturētos no Pitivjē nometnes uz Bonlarolandas nometni aizveda 24. septembra vakarā, lai nometni varētu iztīrīt, jo tajā bija jāizmitina komunistu internētie. Faktiski šī pēdējā ebreju grupa Bonā pavadīja tikai divdesmit četras stundas, pirms tos nosūtīja tālāk uz Dransī saskaņā ar okupējošo spēku rīkojumiem.”

Dransī bija pēdējā pietura Francijā, pirms viņus izsūtīja uz Vāciju, kur viņiem izpildīja galīgo spriedumu — viņus nogalināja. [...]

Izlasījis šo “sauso” ierēdņa prozu, Luarē prefekta pienākumu izpildītājs Žaks Martisāns [Jacques Marti-Sane] rakstiski pauda savu apmierinājumu. Viņš bija apmierināts ar kārtību, kāda bija valdījusi laikā, kad vilcienos tika sēdināti izsūtāmie, kas līdz tam bija dzīvojuši pārbīvētās būdās, kurām apkārt bija dzeloņdrāšu žogs, un bija atlasīti, no sargtorņiem raidot starmešu starus.

Iekšējā dienesta ziņojumā, kas bija datēts ar 1942. gada 1. oktobra datumu un ir vēl viens no iepriekš nublicētiem dokumentiem, prefekta pienākumu izpildītājs informēja prefektūras pirmās daļas vadītāju, kurš bija atbildīgs par organizāciju un pārraudzību: “Pitivjē prefekta vietniekam var lūgt iesaistīties ar nometnēm saistītos jautājumos ārkārtas gadījumā un saskaņā ar maniem skaidriem norādījumiem. Jebkurā gadījumā, tā kā viņš ir valdības pārstāvis Pitivjē, viņam ir tiesības uzraudzīt, lai nometnes darbotos pienācīgi. Attiecīgi šķiet, ka ir būtiski Pitivjē prefekta vietniekam nosūtīt visu nometnes komandantam nosūtīto norādījumu kopijas, lai viņš netiek apiets.” [...]

No 1942. gada jūnija līdz septembrim no Luarē nometnēm tika aizsūtītas ne mazāk kā septiņas grupas, un par pēdējo no tām atbildīgs bija Žino.

Savā oktobra ziņojumā prefekta vietnieks pauda bažas par to, ka varētu būt grūti uzturēt sabiedrisko kārtību Bonlarolandā, kas bija pilna ar “*Francijas un ārvalstu ebrejiem, kuri bija pārkāpuši okupējošo spēku noteikumus (centušies šķērsot demarkācijas līniju) un kurus Vācijas policija bija nosūtījusi uz Bonas nometni*”. Tā kā Mišels Žino bija apzinīga amatpersona, viņš pat ierosināja: “*Ja aizturēto personu skaits turpinās palielināties, mums ir jāizstrādā plāni drošības pasākumu pastiprināšanai.*”

Tajā pašā ziņojumā viņš norādīja, ka Pitivjē nometnē ebrejus pamazām nomainīja komunisti, lai gan 1942. gada 30. oktobrī nometnē joprojām bija 1574 ebreji salīdzinājumā ar 1798 ebrejiem 26. septembrī.

“*Tā kā šī nometne atrodas manā rajonā, apakšprefektūra saņem daudz vēstuļu ar lūgumiem atļaut apmeklēt tajā aizturētos cilvēkus un pat atbrīvot tos. Es esmu sagatavojis dažas standarta atbildes, kurās es paskaidroju, ka es neesmu pilnvarots veikt šādus pasākumus un ka šajā jomā pilnvaras ir tikai tam prefektam, kurš pieņem lēmumu par personas aizturēšanu. Par nometni, ko visefektīvākajā veidā apsargā žandarmu vienība, nav jaunumu, ko ziņot,*” viņš rakstīja.

[..]

Orleānas atbrīvošanas dienā, 1944. gada 16. augustā, Mišels Žino atradās savā darba vietā. Viņš māja ar trīskrāsaino karogu, stāvēdams uz Luarē prefektūras balkona. Uz prefektūras kāpnēm viņš sagaidīja Andrē Marsu [*André Mars*], ģenerāļa de Golla atsūtīto *commissaire de la République*. Bet tas nepasargāja viņu no “tīrīšanas”. 1945. gada 14. decembrī, desmit mēnešus pēc dienas, kad Žino saņēma “apliecību par dalību Pretošanās kustībā”, de Golls parakstīja dekrētu par viņa atcelšanu no amata. “Brīvās Francijas” varonis rīkojās saskaņā ar Valsts tīrīšanas komisijas lēmumu, kā pamatā bija Luarē departamenta atbrīvošanas komitejas ziņojums, kurā bija teikts, ka Žino bija “tipisks karjerists, kas neizjūt sirdsapziņas pārmetumus un kam nevajadzētu atļaut ieņemt nekādu valsts amatu”.

Tomēr, tāpat kā daudzi Francijas valsts ierēdņi, Žino apgalvoja, ka bija spēlējis dubultu spēli. Viņš paskaidroja, ka bija strādājis Centrālā izlūkošanas un rīcības biroja [*Central Intelligence and Action Bureau*] “tīkla” uzdevumā [...], un pieminēja savu darbību Okupētajā Londonā ģenerāļa de Golla izveidotā izlūkošanas dienesta vārdā un medaļas, ko bija saņēmis par šo darbu. Viņš noteikti bija uzstājīgs, jo pēc miera atjaunošanas viņu iecēla par dažādu ministru pastāvīgo sekretāru, bet 1956. gadā viņš atkārtoti kļuva par prefekta vietnieku un 1957. gadā — par prefektu. [...]

8. Izmeklēšanas ietvaros publicēja arī interviju ar Žino kungu. Tajā bija iekļauts šāds Žino paziņojums:

“[...] Par nometņu eksistenci es uzzināju tikai tad, kad es par to ziņoju Luarē prefektam. Tajā laikā es nezināju, kas tur bija ieslodzīti. Vācijas un Padomju savienības pakta laušanas laikā tur bija bijuši komunisti. Tāpat arī ebreji no citām valstīm. Mēs nezinājām galamērķi, uz kuriem viņus sūtīs. Mēs zinājām tikai to, ka viņus ved uz Dransī. Baumoja, ka viņus sūta darbā uz sāls raktuvēm Polijā. Mēs, protams, zinājām, ka viņi nedodas patīkamās brīvdienās. Tomēr par nāves nometņu pastāvēšanu es nezināju līdz 1945. gada aprīlim, kad atgriezās pirmie izsūtītie.

Kad es stājos amatā 1942. gada 24. augustā, visas grupas, izņemot vienu, jau bija pametušas nometnes.”

Kad intervētājs jautāja Žino kungam, vai, viņaprāt, šī “no jauna radusies interese par šiem drūmajiem gadiem” bija “nepieciešama nākamajām paaudzēm”, viņš atbildēja: “Es uzskatu,

ka to, vai francūži tolaik pieļāva kļūdas vai dažreiz izdarīja kara noziegumus, sedz diskrets vēstures šķidrums [...]”.

9. 1997. gada 31. janvārī plkst. 17:00 trešais pieteikuma iesniedzējs, *France Info* (radiostacija, ko pārvaldīja pieteikuma iesniedzējs uzņēmums) žurnālists, pārraidīja šādu ziņojumu:

“Saskaņā ar iknedēļas žurnālā *Le Point* publicēto informāciju bijušais Parīzes mēra vietnieks 1942. gadā uzraudzīja tūkstošiem Francijas un citu valstu ebreju izsūtīšanu. Mišels Žino, kuram tagad ir 80 gadi, tolaik bija Pitivjē prefekta vietnieks. Viņš atzīst, ka organizēja izsūtāmo personu nosūtīšanu uz Dransī. Mišels Žino, kuru kara beigās ģenerālis de Golls atcēla no amata, apgalvo, ka viņš bija piedalījies Pretošanās kustībā un pēc tam kāpa pa civildienesta ierēdņu karjeras kāpnēm. Aizstāvēt sevi, Žino kungs, kurš no 1977. gada līdz 1995. gadam ieņēma Parīzes mēra vietnieka amatu, apgalvo, tāpat kā Moriss Papons, ka viņš neko nezināja par izsūtīto ebreju likteni un to dienu noziegumi būtu jāapsedz ar diskretu vēstures šķidraut.

Saskaņā ar *France Info* darbības principiem programmas vadītājs runā tiešraidē, un katru pusstundu tiek pārraidīti divi ziņu izlaidumi un divi ziņu apskati. Tad vadītājs uz stundu pārtrauc pārraidi, lai atjauninātu savu informāciju, pirms viņš atkal turpina reportāžu tiešraidē. Attiecīgi laikā no 31. janvāra plkst. 18:00 līdz 1. februāra plkst. 11:04 trešais pieteikuma iesniedzējs un vēl citi žurnālisti iepriekšminēto pārraidi tādā pašā vai nedaudz atšķirīgā veidā atkārtoja sešdesmit divas reizes. Tomēr pārraidēs tika sistemātiski norādīts, ka reportāžas pamatā ir *Le Point* publicētais raksts. Pēc plkst. 23:00 vairākos ziņu izlaidumos un ziņu apskatos tika minēts fakts, ka “pretstatā Morisam Paponam”, Mišels Žino nebija pavēlējis nevienu arestēt, ievietot nometnē vai pārvest uz Dransī, un dažkārt tika pieminēts, ka viņš bija “atbildīgs tikai par kārtības uzturēšanu”.

1997. gada 1. februārī, sākot no plkst. 5:45, vairākos ziņu izlaidumos un apskatos (plkst. 6:45, 7:00, 7:15, 8:00, 8:15, 8:23, 8:30, 8:45 un 9:33) tika minēts, ka Žino kungs noraida *Le Point* publicētos apgalvojumus. Saskaņā ar pieteikuma iesniedzēju teikto pēc plkst. 11:04 šī norāde tika minēta sistemātiski.

10. Žino kungs ierosināja tiesvedību Parīzes krimināltiesā pret otro pieteikuma iesniedzēju, kurš ir pieteikuma iesniedzēja uzņēmuma (izdevējs) producers, trešo pieteikuma iesniedzēju un pieteikuma iesniedzēju uzņēmumu attiecīgi kā pret galveno vainīgo, līdzvainīgo un civiltiesiski atbildīgo par publisku valsts amatpersonas apmelošanu, kas ir 1881. gada 29. jūlija Preses brīvības likuma (“1881. gada Likums”) 29. panta pirmās daļas un 31. panta pirmās daļas pārkāpums.

Savā aizstāvībā pieteikuma iesniedzēji apgalvoja, ka saskaņā ar 1881. gada Likuma 31. pantu lieta ir nepieņemama, jo Atbrīvošanas laikā Žino kungam bija ar atpakaļejošu spēku atņemts valsts amatpersonas statuss. Viņi apgalvoja, ka ir nepieņemama arī prokuratūras ierosinātā lieta pret otro pieteikuma iesniedzēju, jo apstrīdētais paziņojums bija pārraidīts tiešraidē un tāpēc nevar uzskatīt, ka tā saturs bija “sagatavots pirms tā paziņošanas sabiedrībai” 1982. gada 29. jūlija Audiovizuālās komunikācijas likuma (“1982. gada Likums”) 93. panta 3. punkta nozīmē. Turklāt viņi apgalvoja, ka trešais pieteikuma iesniedzējs bija rīkojies labā ticībā. Šajā saistībā viņi apgalvoja, ka ziņas par Paponas tiesāšanu bija atjaunojušas sabiedrības interesi par okupācijas periodu, ka trešā pieteikuma iesniedzēja rīcībā bija raksts, kas *Le Point* žurnālā bija publicēts iepriekšējā dienā, un trīs aģentūru ziņojumi, ka ir pamatoti par Žino kunga un Paponas kunga lietām ziņot saistīti, jo okupācijas laikā abi šie kungi bija ieņēmuši augstus valsts amatus un pēc tam bija veidojuši spīdošu politisko karjeru, ka nosacījuma izteiksmes izmantošana un personisku piezīmju neizteikšana par Žino kungu pierāda žurnālistu piesardzību un ka, sākot no 1. februāra plkst. 6:00, *France Info* bija ziņojusi par to, ka Žino kungs noraida šo informāciju.

11. Ar savu 1997. gada 25. novembra spriedumu Parīzes Krimināltiesā (Septiņpadsmitā nodaļa) atzina otro un trešo pieteikuma iesniedzēju attiecīgi par galveno vainīgo un

līdzdalībnieku valsts amatpersonas publiskā apmelošanā. Tā katram no šiem pieteikuma iesniedzējiem piemēroja soda naudu 20 000 Francijas franku (FRF) apmērā un piesprieda kopīgi kompensēt kaitējumu 50 000 FRF apmērā. Tā arī atzina pieteikuma iesniedzēja uzņēmuma civiltiesisko atbildību un kā civiltiesisko aizsardzības līdzekli noteica, ka tam mēnesī pēc dienas, kurā spriedums kļuvis galīgs, divdesmit četras stundas ik pēc trīsdesmit minūtēm *France Info* kanālā ir jāpārraida paziņojums, kurā sabiedrība jāinformē par sprieduma saturu.

Attiecībā uz apstrīdēto apgalvojumu apmelojošo raksturu spriedumā ir teikts:

“Tiek apgalvots, ka Žino kungs [...], pildot Pitivjē prefekta vietnieka amatu, personīgi un aktīvi piedalījās ebreju izsūtīšanā. Šo apgalvojumu, kas bez šaubām aizskar civilprasītāja godu, vēl vairāk pastiprina fakts, ka saistībā ar Žino lietu tika pieminēta Papon lieta, kurā Papon kungam izvirzītās apsūdzības par līdzdalību noziegumos pret cilvēci skata Žirondas zvērināto tiesa, tādējādi netieši norādot, ka Žino kungs bija centies izvairīties no atbildības par noziegumiem, kas izdarīti periodā, kuru, viņa vārdiem runājot, “būtu jāapsedz ar diskrētu vēstures šķidrautu”.

Fakts, ka tika norādīts, ka, “pretstatā Morisam Paponam”, Mišels Žino nebija pavēlējis nevienu arestēt, ieslodzīt nometnē vai pārvest uz Dransī, nekādā ziņā nemazināja pret civilprasītāju izvirzītās apsūdzības smagumu; tas pats ir sakāms arī par nosacījuma izteiksmi, kas tika lietota visās pārraidēs.

Apstrīdētie apgalvojumi rada šaubas arī par Žino kunga dalību Pretošanās kustībā, jo šis fakts tika nodēvēts tikai par viņa “apgalvojumu”, un tika minēts, ka kara beigās ģenerālis de Golls viņam atņēma viņa statusu. Arī šie vārdi grauj civilprasītāja godu un reputāciju.”

Tiesa atzina, ka Žino kungs nebija zaudējis prefekta vietnieka amatu, un tāpat ir jāuzskata, ka viņš pildīja šā amata pienākumus Pitivjē laikā, kad norisinājās notikumi, kuros viņš tiek apmelots, un attiecīgi īstenoja valsts varu. Tiesa atzina, ka tāpēc 1881. gada Likuma 31. pants ir piemērojams.

Attiecībā uz trešā pieteikuma iesniedzēja rīcību labā ticībā tiesa atzina, ka:

“Tā kā tiek pieņemts, ka apmelojoši apgalvojumi tiek izteikti ļaunprātīgi, atbildētājiem ir jāpierāda, ka viņi ir rīkojušies labā ticībā.

Pirmkārt, ir jānorāda, ka tādu apmelojošu apgalvojumu atkārtošana, kas jau ir publicēti citā plašsaziņas līdzeklī, nekādā ziņā neattiecināma personu, kura tos atkārtoti izplata; šāda žurnālistikas prakse ir īpaši nosodāma, jo tādējādi, ziņojot nepārbaudītu apgalvojumu, šis apgalvojums šķiet pilnīgi ticams.

Tieši tā notika Žino kunga gadījumā — pieņēmis, ka izmeklēšana, ko bija veikuši viņa kolēģi no *Le Point*, ir ticama, Bertrāns Gališē vienkārši pārstāstīja žurnālā minētos apgalvojumus par civilprasītāju, pats tos nepārbaudot.

Lai pierādītu, ka viņš bija veicis nopietnu izmeklēšanu, Bertrāns Gališē Tiesai apgalvoja, ka viņa rīcībā bija raksts, kas iepriekšējā dienā bija publicēts *Le Point*, un trīs aģentūru ziņojumi; tomēr šie ziņojumi, kuros vienkārši bija citētas apjomīgas daļas no žurnālā publicētā raksta, bez papildus pierādījumiem nevar nodrošināt žurnālistam tiesisko aizstāvību.

Žurnālists arī uzrādīja *Le Point* minētos dokumentus — prefekta 1942. gada 1. oktobra ziņojumu, Mišela Žino 1942. gada 19. un 22. septembra piezīmes un 1942. gada septembra un oktobra ikmēneša ziņojumus; tomēr šie dokumenti viņam nedeja pamatu apgalvot, ka Mišels Žino, Pitivjē prefekta vietnieks, bija pārraudzījis tūkstošiem ebreju izsūtīšanu vai ka viņš bija atzinis, ka viņš bija organizējis tūkstošiem ebreju izsūtāmo pārvešanu.

To, ka Mišels Žino, prefekta vietnieks, būtu personīgi piedalījies ebreju grupas pārvešanas uz Dransī organizēšanā vai nosūtīšanā, nepierāda nedz Luarē prefekta 1942. gada 1. oktobra dienesta ziņojums, kurā ir norādīts, ka visi norādījumi no metnes komandantam ir jānosūta arī Pitivjē prefekta vietniekam, nedz 1942. gada 19. septembra dienesta ziņojums, kuru parakstījis Mišels Žino un kurā tas pauž bažas par kārtības uzturēšanu 1942. gada 20. septembrī komunistu demonstrāciju gadījumā, jo visi rajona žandarmi bija norīkoti palīdzēt “tūkstošiem ebreju aizvešanā ar vilcienu”, nedz arī Mišela Žino 1942. gada 22. septembra sagatavotais ziņojums par notikumiem attiecīgajā dienā, kad “pilsētā saglabājās pilnīgs miers”. Faktiski šie dokumenti tikai pierāda, ka viņš sūdzējās par to, ka viņš ļoti novēloti tika informēts par “tūkstošiem ebreju aizvešanu ar vilcienu”, ka viņš nesaņēma visu no metnes komandantam adresēto norādījumu kopijas un bija nepieciešams prefekta dienesta ziņojums, lai novērstu viņa “apiešanu”, un to, ka viņš bažījās par kārtības saglabāšanu ārpus no metnēm.

Mišela Žino 1942. gada septembra un oktobra ikmēneša ziņojumiem šajā ziņā nebija būtiskas nozīmes; lai gan pirmajā ziņojumā ir minēts, ka 1942. gada 20. septembrī vairums ebreju no Pitivjē no metnes tika “iesēdināti vilcienos”, kas devās uz Vāciju, lai gan šajos ziņojumos bija minēta abu viņa rajonā esošo no metņu apdzīvotība un tādējādi apstiprināta viņa “principiālā atbildība” par no metnēm (saskaņā ar Serdžes Klārsfelda [*Serge Klarsfeld*] formulu), lai gan šajos ziņojumos prefekts tika informēts par attiecībām ar Vācijas spēkiem un apstākļiem, kādos tika piemēroti pret ebrejiem vērstie likumi, un lai gan šie ziņojumi noteikti pierāda, ka Žino kungs savas prefekta vietnieka funkcijas okupācijas periodā pildīja centīgi, apņēmīgi un bez sirdsapziņas pārmetumiem, tie tomēr nepierāda, ka viņš personīgi piedalījās ebreju izsūtīšanā vai ka viņš organizēja izsūtāmo ebreju aizvešanu.

Attiecībā uz citiem aizstāvībā minētajiem dokumentiem, proti, *Conseil d'Etat* policijas ģenerālsēkretāra 1942. gada 19. septembra vēstuli Orleānas reģiona prefektam un prefekta 1942. gada 21. septembra atbildi, un Pitivjē prefekta vietnieka 1942. gada 19. septembra dienesta ziņojumu žandarmērijas kapteinim un policijas priekšniekam, Tiesa tos nevar uzskatīt par pierādījumiem, jo uz vienkāršas papīra lapas ir sniegts tikai to kopsavilkums.

Īsumā sakot, Bertrāna Gališē rīcībā esošie dokumenti nedeva viņam pamatu apgalvot, ka Žino kungs bija piedalījies noziegumos pret cilvēci.

Tāpat šie dokumenti nedeva tiesības programmas vadītājiem pēc 1. februāra plkst. 0:33 atkārtoti apgalvot, ka prasītājs ir pārraudzījis Pitivjē un Bonlarolandas ebreju internēto no metnes un uzturējis kārtību abās šajās no metnēs.

Visbeidzot, Mušāras-Zajas [*Mouchard-Zay*] kundzes liecība, kurā viņa vēlreiz pārstāstīja dramatiskos apstākļus, kādos notika vairākas ebreju vīriešu, sieviešu un bērnu aizturēšanas, apstākļus, kādos viņus pārveda uz Pitivjē un Bonlarolandas no metni un kādos viņi tur ieradās, un sabiedrības viedokļa dramatiskās izmaiņas, kas sakrita ar šo notikumu risināšanās laiku, nepierāda, ka Žino kungs piedalījās šo izsūtīšanu organizēšanā.

Apzinoties profesionālos ierobežojumus, ko rada nepieciešamība ātri paziņot jaunākās ziņas, kas ir raksturīgi radio, Tiesa norāda, ka žurnālisti ne tikai objektīvi ziņoja neapstrādātas jaunākās ziņas, bet arī apstiprināja dažu viņu kolēģu žurnālistu veikto interpretāciju, un turklāt vēl izveidoja saikni ar “Papona lietu”, kuras nolūks, bez šaubām, bija padarīt stāstu sensacionālāku.

Tāpēc apstrīdētās pārraides bija īpaši paviršas un, tā kā tajās tika atkārtoti izteikti apmelojoši apgalvojumi, veicināja baumu izplatīšanos.

Saistībā ar apgalvojumu, ka Žino kungs nebija īsts Pretošanās kustības dalībnieks, Tiesa atzīst, ka aizstāvības sniegtie pierādījumi ir nepietiekami, lai radītu šaubas par viņa darbībām Pretošanās kustībā, ko jebkurā gadījumā apstiprināja Žans Klods Ārons [*Jean-Claude Aaron*], *Masséna* tīkla vadītājs, pulkvedis Remī [*Rémy*] un vairāki ebreju izcelsmes cilvēki, kas aprakstīja, kādu palīdzību viņš tiem bija sniedzis okupācijas laikā.

Visu iepriekšminēto iemeslu dēļ Tiesa nevar atzīt, ka [trešais pieteikuma iesniedzējs] rīkojās labā ticībā.”

Tiesa atzina, ka otrais pieteikuma iesniedzējs, pildot raidsabiedrības producenta pienākumus, nebija atbildīgs par pirmo pārraidi, ko trešais pieteikuma iesniedzējs translēja tiešraidē 31. janvārī plkst. 18:00. Tomēr tā atzina, ka šo pašu paziņojumu pilnā vai saīsinātā veidā atkārtoja vairāki programmu vadītāji, kuri runāja pēc tam, un uzskatīja, ka šāda “apstrīdēto apgalvojumu sistemātiska atkārtošana” ir uzskatāma par “atkārtotām pārraidēm” 1982. gada Likuma 93. panta 3. punkta nozīmē. Tiesas atzinums bija šāds:

“Tāpēc [otrais pieteikuma iesniedzējs], producers, kura pienākums bija kontrolēt, kas tiek pārraidīts kanālā, par kuru viņš ir atbildīgs, ir galvenais vainīgais par apmelošanu.”

12. Pieteikuma iesniedzēju ierosinātajā pārsūdzībā Parīzes Apelācijas tiesa (Vienpadsmitā Krimināltiesas pārsūdzības nodaļa) ar 1998. gada 17. jūnija lēmumu atbalstīja 1997. gada 25. novembra spriedumu.

Attiecībā uz apvainojošā ziņu izlaiduma apmelojošo saturu tā lēma šādi:

“Vārdi var būt apmelojoši, ja ir izteikti netieši mājieni, jautājumi vai apgalvojumi. Turklāt jāvērtē gan vārdu patiesā nozīme, gan konteksts, kādā tie pateikti.

Paziņošana, ka Žino kungs bija atbildīgs par tūkstošiem ebreju izsūtīšanas pārraudzīšanu un viņu izsūtīšanas uz Dransī organizēšanu, nepārprotami bija viņa cieņas un goda aizskaršana. Aizstāvības argumenti [...], kuru mērķis bija pierādīt minēto faktu patiesumu, šajā gadījumā ne tikai neko nepierāda, bet arī nav būtiski. Turklāt, arī Žino kunga amata salīdzināšana ar Paponu kunga amatu, kura lietu patiešām pašlaik iztiesā Bordo zvērināto tiesa, rada nevajadzīgu apmelojošu priekšstatu.

Tieši tāpat par apmelojošu jāuzskata izteikums, ka “[Žino kungs] [...] apgalvo, ka ir piedalījies Pretošanās kustībā”. Tā kā tas tika minēts starp norādi uz to, ka ģenerālis de Gollis viņu atcēla no amata, un salīdzinājumu ar Paponu kungu, to var saprast tikai tā, ka Žino kunga apgalvojums ir nepatiess.”

Jautājumā par rīcību labā ticībā spriedumā ir teikts:

“Nepatiesa vainas piedēvēšana ir uzskatāma par ļaunprātīgu rīcību, ja vien nevar pierādīt, ka tai bija leģitīms mērķis, tās pamatā nebija personisks naids, pirms tās ir veikta nopietna izmeklēšana un tā ir izteikta atturīgā veidā.

Nav šaubu, ka informācijas sniegšana par valsts amatpersonu attieksmi okupācijas periodā, jo īpaši saistībā ar vienu no traģiskākajiem tā laika notikumiem, ebreju izsūtīšanu un iznīcināšanu, ir pilnīgi leģitīma.

Nekas lietas materiālos neliecina par žurnālistu īpašu naidīgumu pret civilprasītāju.

No otras puses, pirmstiesas izmeklēšana katrā ziņā bija pavisma. Civilprasītājs pareizi norādīja, ka Gališē kungs sāka pārraidīt savas piezīmes 31. janvāra plkst. 18:00, citiem vārdiem sakot, īsi pēc tam, kad bija iznācis žurnāla *Le Point* numurs, kas datēts ar 1. un 2. februāri.

Cenšoties pierādīt savu labo ticību, aizstāvība atsaucās uz trīs aģentūru (*AFP*, *AP* un *Reuters*) ziņojumiem, kuros bija minēts *Le Point* raksts un kāda televīzijas raidījuma saturs, kurā bija piedalījies Žino kungs. Bet aģentūru ziņojumi kā galvenais informācijas avots, it īpaši gadījumā, ja tajos ir tikai atkārtotas kādā jau publicētā rakstā sniegtās ziņas, neliecina, ka ir mēģināts vismaz pārbaudīt informāciju, ja ne veikt izmeklēšanu. Turklāt pilnībā nepamatotais apgalvojums, ka Žino kungs esot atzinis savu vainu, ir īpaši nosodāms, raugoties gan no krimināltiesiskā, gan no ētiskā skatupunkta.

Attiecībā uz debatēm par to, vai Žino kungs bija Pretošanās kustības dalībnieks, Krimināltiesa pareizi norādīja, ka aizstāvības iesniegtie dokumenti pietiekami nepierādīja pretējo, jo viņa līdzdalību bija apliecinājis *Masséna* tīkla vadītājs Žans Klods Ārons, pulkvedis Remī un vairākas ebreju izcelsmes personas, kuru uzmanību bija piesaistījusi Žino kunga drosmīgā attieksme.

Turklāt paustajā paziņojumā piedēvētā vaina bija nesamērīga ar objektīvo materiālu, kas bija apsūdzēto rīcībā, un šajā saistībā jānorāda (jo šā jautājuma izskaidrojums var būt lietderīgs), ka nedz aizstāvības minētais nosacījuma izteiksmes lietojums, nedz tas, ka ļoti vēlū vakarā tika minēts, ka Žino kungs noraida šo informāciju, nemazina ziņu pārraides laikā vairākus desmitus reižu izteikto apgalvojumu nopietnību.

To dokumentu saturs, par kuriem atbildētāji uzzināja no *Le Point*, nav pārliecinošs, ņemot vērā to skaidrojumu, ja jāuzskata, ka tie atspoguļo prefekta vietnieka Žino attieksmi 1942. gada 20. septembrī, kad tika izsūtīta pēdējā ebreju grupa.

Prefekta vietnieks savā 19. septembra dienesta vēstulē, ko tas bija adresējis savam prefektam [...], bija rakstījis: “Man tikko paziņoja par tūkstošiem ebreju aizvešanu ar vilcienu [...] rīt,” un viņš sūdzējās, ka tāpēc viņa rīcībā nebūs pietiekamu cilvēku resursu, lai kontrolētu komunistu demonstrāciju.

Tas pats prefekta vietnieks nosūtīja dienesta vēstuli, kura bija datēta 1942. gada 22. septembrī un kurā viņš informēja prefektu par to, ka saistībā ar demonstrāciju nav notikuši nekādi incidenti un ka izsūtāmo aizvešana noritēja netraucēti.

Luarē prefekta 1942. gada 1. oktobra dienesta vēstulē, šķiet, tika atkārtoti paustas viņa padotā bažas par viņa informēšanu un noteikts, ka prefekta vietnieks kā “valdības pārstāvis [...] ir tiesīgs uzraudzīt nometņu pienācīgu darbību”.

Ziņojumos, ko Mišels Žino savam prefektam nosūtīja 1942. gada septembrī un oktobrī, bija aprakstīta situācija nometnēs, bet nebija ne teikts, ka viņam būtu bijušas kādas pilnvaras pār tām, ne arī bija izklāstīti kādi ierosinājumi saistībā ar tām.

Tiesā uzklautie liecinieku liecības nesniedza papildu informāciju par Žino kunga pienākumiem.

Attiecībā uz citiem tiesai iesniegtajiem dokumentiem Krimināltiesa, pamatojoties uz iemesliem, kuriem piekrīt arī Apelācijas tiesa, pareizi atzina, ka nešķiet, ka tie būtu bijuši atbildētāju rīcībā paziņojuma pārraidīšanas laikā. Turklāt tie nekādā ziņā neapgāž Žino kunga argumentu, jo to vidū ir viena dienesta vēstule, ko viņš nosūtīja 1943. gada 15. aprīlī Orleānas prefektam par pārtikas un gultas piederumu uzlabošanu nometnēs. Tās beigās ir šāds teikums: “Lai gan nometņu pārvaldība un vadīšana neietilpst manos pienākumos, es vēlos vērst Jūsu uzmanību uz šo situāciju [...]”.

Visi šie teksti liecina par amatpersonu, kas centīgi pilda savu pienākumu uzturēt sabiedrisko kārtību un aizstāvēt valdības politiskās intereses. Nepārspīlējot tie nepamato apgalvojumu, ka Žino kungs pārraudzīja nometnes vai piedalījās ebreju izsūtīšanā.

Attiecīgi ir jānoraida iebildums par rīcību labā ticībā.”

Apelācijas instances tiesa saistībā ar otrā pieteikuma iesniedzēja atbildību saskaņā ar 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktu norādīja:

“[...] Šā panta mērķis ir atbrīvot audiovizuālā plašsaziņas līdzekļa producentu no atbildības par tiešraidēm, kuru saturu viņš faktiski nevarēja uzraudzīt un kontrolēt. Tomēr to pašu nevar teikt par atkārtotajiem ziņu izlaidumiem, kuru saturu ir iespējams uzraudzīt un kontrolēt, šim nolūkam veicot atbilstošus pasākumus. Šajā ziņā bija būtiski šādus pasākumus veikt, sākot no 1. februāra rīta, kad tika grozīts apvainojošā paziņojuma saturs. Turklāt iepriekšējas sagatavošanas jēdzienā būtu jāparedz arī mehāniskā reģistrācija. Saturu var sagatavot arī, izmantojot komunikācijas metodes, kuras pamatā ir atkārtošana, kas faktiski paredz, ka saturs ir jāsagatavo, bet tas nav katrā ziņā jādara ar mehāniskiem līdzekļiem. Tā ir atšķirība starp atkārtotiem ziņu raidījumiem un pārraidēm tiešraidē bez atkārtošanas.

Turklāt kā civiltiesisko tiesību aizsardzības līdzekli tiesa noteica, ka mēnesī pēc dienas, kad spriedums kļuvis galīgs, *France Info* kanālā divdesmit četru stundu periodā ik pēc divām stundām ir jānolasa šāds paziņojums:

“Ar Parīzes Apelācijas tiesas (Vienpadsmitā nodaļa, A daļa) spriedumu Bertrānam Gališē, žurnālistam, un Mišelam Buajonam, *Radio France* producentam, katram tika piespriests naudas sods 20 000 FRF apmērā un noteikts, ka tiem kopā ir jākompensē kaitējums, ko tie radīja, apmelojot Mišelu Žino, bijušo Pitivjē prefekta vietnieku. Šis spriedums ir pieņemts pēc 1997. gada 31. janvāra un 1. februāra ziņu izlaidumiem, kuros tika nepatiesi apgalvots, ka Mišels Žino piedalījās tūkstošiem ebreju izsūtīšanā, un tika radītas nepamatotas šaubas par viņa līdzdalību Pretošanās kustībā.”

Attiecībā uz iepriekšminētā paziņojuma pārraidīšanu šajā spriedumā ir teikts:

“Tiesa atbalsta rīkojumu par paziņojuma pārraidīšanu *France Info* kanālā, kas šķiet samērīgs tiesiskās aizsardzības līdzeklis, ņemot vērā radīto kaitējumu, bet ko aizstāvība uzskata par esošu pretrunā [Konvencijas] 6. un 10. pantam [...]

Tiesa tam nepiekrīt, jo saskaņā ar [Konvencijas] 10. pantu vārda brīvībai var piemērot tādus ierobežojumus, kādi var būt nepieciešami [...], lai aizsargātu citu cilvēku reputāciju, kā tas ir šajā gadījumā. Aizstāvība pareizi norādīja, ka šā rīkojuma rezultātā tiks ierobežota *France Info* “redakcijas rīcības brīvība”, bet tas jau notiek rakstisko plašsaziņas līdzekļu gadījumā un ir grūti rast attaisnojumu dažu plašsaziņas līdzekļu diskriminēšanai šajā ziņā.

Visbeidzot būtu nepareizi atteikt prasītājam, kura tiesības ir vienlīdz svarīgas, konkrētu tiesiskās aizsardzības līdzekli — paziņojuma pārraidi, pamatojoties tikai uz to, ka audiovizuālais plašsaziņas līdzeklis atšķiras no tradicionālās drukātās preses.

Turklāt rīkojumu par paziņojuma pārraidīšanu nevar uzskatīt par pretrunā esošu tiesībām uz taisnīgu tiesu Konvencijas 6. panta nozīmē [...].”

13. Pieteikuma iesniedzēji pārsūdzēja tiesību jautājumus. Viņi apgalvoja, ka Apelācijas tiesa nepiemēro principu, kas paredz krimināltiesības interpretēt šaurā nozīmē, jo tā bija paplašinājusi 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktā paredzētās prezumpcijas (saskaņā ar kuru producenti ir galvenā atbildīgā persona, ja “apvainojošā paziņojuma saturs ir ticis sagatavots pirms paušanas sabiedrībai”) piemērošanas jomu, iekļaujot tajā arī “komunikācijas metodes, kuras pamatā ir atkārtošana”. Atsaucoties uz Konvencijas 6. un 10. pantu, viņi

sūdzējās arī par apstrīdētajā nolēmumā ietverto rīkojumu pārraidīt *France Info* kanālā iepriekš norādīto paziņojumu, un viņu arguments būtībā bija tas, ka “tiesību aktos nebija pamata publicēt tiesas paziņojumu, kas faktiski ir sods par civiltiesību pārkāpumu”.

Ar 1999. gada 8. jūnija spriedumu Kasācijas tiesa (Krimināllietu nodaļa) noraidīja pārsūdzību, cita starpā, šādu iemeslu dēļ:

“[...] Atzīstot, ka producents ir galvenais vainīgais 1982. gada 29. jūlija Audiovizuālās komunikācijas likuma 93. panta 3. punkta pārkāpumā, Apelācijas tiesa gan savu iemeslu, gan jau iepriekš minēto iemeslu dēļ lēma, ka pārraidēs, kurās tika izteiktas apvainojošas piezīmes, izņemot pašu pirmo ziņu izlaidumu, vairāk nekā divdesmit četras stundas sistemātiski tika atkārtots šāds pats vai saīsināts saturs.

Tā arī atzina, ka, īstenojot šāda veida pārraidi, producents varēja kontrolēt saturu pirms tā pārraidīšanas sabiedrībai.

Tātad, pieņemot savu nolēmumu, tiesa pareizi piemēroja tiesību aktus.

Atkārtoti pārraidāma paziņojuma saturs ir pienācīgi jāsagatavo pirms tā pārraidīšanas sabiedrībai 93. panta 3. punkta nozīmē [minēts iepriekš]. [...]

[...] lai gan krimināltiesas kā sankciju var izdot rīkojumu par savu spriedumu publicēšanu vienīgi tādā gadījumā, ja to skaidri atļauj tiesību akti, tās var izdot šādu rīkojumu kā tiesiskās aizsardzības līdzekli, pamatojoties uz civilprasītāja pieprasījumu. Ja šādu tiesiskās aizsardzības līdzekli piemēro veidā, kas ir iespējams, ņemot vērā tā plašsaziņas līdzekļa ierobežojumus, kurā tas jāpublicē, tas [nav pretrunā] pārsūdzībā minētajiem Konvencijas noteikumiem.”

14. 12. punktā minētais paziņojums tika pārraidīts *France Info* kanālā 1999. gadā no 31. jūlija līdz 1. augustam.

II. PIEMĒROJAMIE VALSTS TIESĪBU AKTI

15. Piemērojamie 1881. gada 29. jūlija Preses brīvības likuma IV nodaļas (ar grozījumiem) noteikumi ir šādi:

29. pants

“Apmelošana ir tādu faktu paziņošana vai apgalvošana, kas aizskar tās personas vai iestādes godu vai reputāciju, par kuru šis fakts tiek apgalvots. Šāda apgalvojuma vai paziņojuma tieša publicēšana vai pārpublicēšana ir nodarījums, pat ja tas ir formulēts kā pieņēmums vai arī izteikts par personu vai iestādi, kas nav tieši nosaukta, bet ir identificējama, ņemot vērā apstrīdētos izteikumus, izsaucienus, draudus, rakstītu vai drukātu informāciju, plakātus vai afišas.

Aizskarošu vai nicinošu izteikumu vai lamuvārdu izmantošana, nepaužot faktisku informāciju, ir apvainošana.”

31. pants

“Par apmelošanu, atsaucoties uz viena vai vairāku ministru vai ministrijas amatpersonu funkcijām vai amatu, viena vai vairāku kādas parlamenta palātas deputātu, valsts civildienesta ierēdņa, likuma pārstāvja vai izpildītāja funkcijām vai amatu, tāda reliģiskā mācītāja amatu, kas saņem algu no valsts, tāda pilsoņa pienākumiem, kas uz laiku vai pastāvīgi pilda civilā dienesta ierēdņa vai valsts amatpersonas pienākumus, tiesas locekļa amatu vai liecinieka

statusu, pamatojoties uz viņa liecinieka apgalvojumu [runās, izsaukienos vai draudos, kas izteikti vai izdvesti sabiedriskās vietās vai sanāksmēs vai izteikti rakstītā vai drukātā materiālā, zīmējumos, gravējumos, gleznās, emblēmās, attēlos vai jebkurā citā rakstiskā, mutiskā vai ilustrētā veidā, kas pārdots vai izplatīts, piedāvāts pārdošanai vai izstādīts sabiedriskās vietās vai sanāksmēs, vai uz sabiedrībai redzamiem plakātiem vai afišām, vai jebkurā audiovizuālā plašsaziņas līdzeklī], pienākas sods [naudas sods 45 000 eiro apmērā].

Par apmelojošu apgalvojumu izteikšanu par iepriekšminēto personu privātajām dzīvēm pienākas sods saskaņā ar 32. pantu turpmāk tekstā.”

41. pants

“Par nodarījumiem, kas veikti ar preses starpniecību, galvenās atbildīgās personas norādītajā secībā ir:

1. Producenti un izdevēji neatkarīgi no viņu amata vai tā nosaukuma [...]”

16. 1982. gada 29. jūlija Audiovizuālās komunikācijas likuma 93. panta 3. punktā ir noteikts:

“Gadījumā, ja kādu no 1881. gada 29. jūlija Preses brīvības likuma IV nodaļā minētajiem nodarījumiem ir veicis audiovizuālais operators, uzsāk kriminālprocesu pret producentu [...] kā pret galveno likumpārkāpēju, ar nosacījumu, ka apvainojošā apgalvojuma saturs ir bijis sagatavots pirms tā paušanas sabiedrībai.

[..]

Ja pret [...] producentu uzsāk kriminālprocesu, tad pret apgalvojuma sagatavotāju uzsāk kriminālprocesu kā pret līdzdalībnieku.

[..]”

JURIDISKAIS PAMATOJUMS

I. KONVENCIJAS 7. PANTA 1. PUNKTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

17. Pieteikuma iesniedzēji sūdzējās par to, ka krimināltiesības bija piemērotas ļoti plašā nozīmē, jo, atzīstot, ka “apvainojošā paziņojuma saturs [bija] sagatavots pirms paziņošanas sabiedrībai”, lai gan visi attiecīgie ziņu izlaidumi un to pārskati bija pārraidīti tiešraidē, valsts tiesas atzina otrā un trešā pieteikuma iesniedzēja kriminālatbildību, pamatojoties uz Audiovizuālās komunikācijas likuma (1982. gada 29. jūlija Likums Nr. 82-652, tekstā — “1982. gada Likums”) 93. panta 3. punkta analoģu interpretāciju. Viņi atsaucās uz Konvencijas 7. panta 1. punktu, kas paredz:

“1. Nevienam nedrīkst atzīt par vainīgu noziedzīgā nodarījumā tādas darbības vai bezdarbības dēļ, kas saskaņā ar izdarīšanas brīdī spēkā esošajām nacionālajām un starptautiskajām tiesību normām netika atzīta par noziedzīgu nodarījumu. Tāpat nedrīkst piespriest smagāku sodu par to, kas bija piemērojams noziedzīgā nodarījuma brīdī.”

18. Valdība apgalvoja, ka audiovizuālās komunikācijas jomā prezumpcija par producenta atbildību, kas noteikta 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktā, attiecās vienīgi uz gadījumiem, kuros neslavu ceļošā apgalvojuma saturs ir sagatavots iepriekš pirms tā paziņošanas

sabiedrībai, ja apgalvojuma “iepriekšējas sagatavošanas” dēļ producentam ir bijusi iespēja to pārbaudīt pirms pārraidīšanas. Tiešraides gadījumā šo prezumpciju principā nepiemēro. Saskaņā ar parasto tiesību aktu normām apsūdzībai bija jāpierāda, ka producers bija personīgi piedalījies apgalvojuma pārraidīšanā.

Lemjot, ka, pārraidot apgalvojumu atkārtoti, tas tika “iepriekš sagatavots”, tiesas tikai interpretēja šo jēdzienu. Tās nekādā ziņā nevarēja pieņemt spriedumu pēc analogijas, ja tas bija nelabvēlīgs apsūdzētajam. Valdība uzskatīja, ka saskaņā ar pieteikuma iesniedzēju argumentu “iepriekšēja sagatavošana” tika pielīdzināta “ierakstīšanai”, it kā, tikai “ierakstot” paziņojumu pirms tā pārraidīšanas, producers var īstenot savas pārraudzības pilnvaras. Tomēr šajā gadījumā krimināltiesas atbrīvoja otro pieteikuma iesniedzēju, *Radio France* producentu, no jebkādas atbildības par pirmo ziņu izlaidumu, kas tika pārraidīts tiešraidē *France Info* kanālā, un pieteikuma iesniedzējiem izvirzīto apsūdzību pamatā bija tikai turpmākie ziņu izlaidumi. To darot, tiesas pamatoti interpretēja jēdzienu “iepriekšēja sagatavošana”, pielāgojot tiesu praksi mainīgajai situācijai un balstoties tikai uz teleoloģisku argumentāciju, kurā nebija nekādas analogijas. Valdība arī apgalvoja, ka 1982. gada Likuma 93. panta 3. punkta tekstā nav nošķirtas tiešraides no iepriekš ierakstītām programmām. No tā izriet, ka valsts tiesas nebija paplašinājušas šīs normas parasto piemērošanas jomu, tajā iekļaujot tiesību aktos neaplūkotu situāciju. Parlaments ar nodomu bija lietojis terminu “iepriekšēja sagatavošana”, nevis “iepriekšēja ierakstīšana”, jo pirmais no šiem terminiem ir plašāks nekā otrais. Franču valodā vārds “*sagatavošana*” nozīmē kaut ko, “kas ir izlemts jau iepriekš” un tāpēc ir pārbaudāms. Īsumā sakot, tiesas neizvirzīja jaunu apsūdzību un nedefinēja atsevišķu nodarījumu uz analogijas pamata.

Turklāt Valdība apgalvoja, ka šajā gadījumā termina “iepriekšēja sagatavošana” interpretācija bija “saskaņā ar nodarījuma būtību”. Pirmkārt, nodoms bija pielāgot tekstu “jaunajiem apstākļiem”, jo *France Info*, pirmā Eiropas radiostacija, kas pārraida ziņu raidījumus visu diennakti, tika izveidota 1987. gadā, krietni pēc 1982. gada Likuma stāšanās spēkā. Otrkārt, tādā veidā tika pamatoti atspoguļots veids, kā nodarījums sākotnēji bija definēts, jo tā pamatā bija fakts, ka producers var uzraudzīt, vai apgalvojums tiek atkārtots tiešraidē vai ierakstītā pārraidē.

Visbeidzot Valdība apgalvoja, ka apstrīdētā interpretācija bija paredzama. Šajā saistībā tā norādīja, ka, tā kā otrais pieteikuma iesniedzējs bija jurists un speciālists plašsaziņas līdzekļu jomā, viņš nevarēja nebūt informēts par 1982. gada Likuma 93. panta 3. punkta noteikumiem; pamatoti varēja gaidīt, ka viņš, vajadzības gadījumā atbilstoši konsultējoties, varēja paredzēt, kā šie noteikumi tiks interpretēti.

19. Pieteikuma iesniedzēji atbildēja, ka visi tie tiesību teorētiķi, kas jēdzienu “iepriekšēja sagatavošana” 1982. gada Likuma 93. panta 3. punkta nozīmē ir pielīdzinājuši jēdzienam “iepriekšēja ierakstīšana”, no šā noteikuma piemērošanas jomas ir izslēguši tiešraides. Šajā saistībā viņi atsauca uz šādām divām publikācijām: *Communication audiovisuelle*, J. Francillon un B. Delcros, *Juris-Classeur pénal, Annexe V^o communication audiovisuelle*, 2. sēj., 1990., 47.–48. punkts, un *Droit des médias*, C. Debbasch (red.), 1999., Nr. 2509. Piemērojot 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktu saistībā ar tiešraidē atkārtotu paziņojumu, lai arī šajos apstākļos programmas vadītājs bija vienīgā persona, kam bija jālemj par paziņojuma saturu un atkārtošanas vai koriģēšanas vēlamību, valsts tiesas atkāpās no likumdevēja nodomiem, ko apstiprina valdošā tiesību teorija, un “pēc analogijas” izveidoja jaunu nodarījumu kategoriju.

20. Tiesa uzsver, ka saskaņā ar Konvencijas 7. panta 1. punktu nodarījumiem ir jābūt “skaidri noteiktiem likumā”. Šis nosacījums ir izpildīts, ja persona, izlasot attiecīgā noteikuma formulējumu un vajadzības gadījumā tiesu interpretāciju attiecībā uz šo noteikumu, zina, kādas darbības vai bezdarbība būs pamats tās saukšanai pie atbildības (piemēram, sk. 1993. gada 25. maija spriedumu lietā “Kokinakis [*Kokkinakis*] pret Grieķiju”, A sēriju Nr. 260-A, 22. lpp., 52. punktu).

Audiovizuālās komunikācijas jomā patiešām var šķist, ka vārdi “sagatavots pirms paziņošanas sabiedrībai” nozīmē, ka producentu nevar tiesāt par nodarījumu saskaņā ar 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktu, ja vien apvainojošais paziņojums pirms tiešraides nav ticis ierakstīts. Šādā veidā 93. panta 3. punkts nevar būt pamats lietas ierosināšanai pret producentu, ja “paziņojums” ir pārraidīts tiešraidē. Turklāt Tiesa norāda, ka Valdība nav sniegusi nekādus pierādījumus tam, ka pirms pieteikuma iesniedzēju tiesāšanas valsts tiesas 93. panta 3. punktu bija piemērojušas apstākļos, kas būtu bijuši līdzīgi šīs lietas apstākļiem. Tomēr Konvencijas 7. pants neliedz pakāpeniski noskaidrot kriminālatbildību reglamentējošos noteikumus, tiesā interpretējot tos no lietas lietā, “ja šāda attīstība atbilst nodarījuma būtībai un ir pamatoti paredzama” (sk. spriedumu lietā “Štrelecs [Streletz], Keslers [Kessler] un Krencs [Krenz] pret Vāciju” [LP], Nr. 34044/96, 35532/97 un 44801/98, 50. punktu, ECT 2001-II).

Tiesa norāda, ka prezumpcija par producenta atbildību, kas konstatēta, pamatojoties uz 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktu, izriet no producenta pienākuma pārbaudīt to “paziņojumu” saturu, kas tiek pārraidīti plašsaziņas līdzeklī, kurā viņš strādā. Tāpēc producers tiek saukts pie atbildības tikai tad, ja apvainojošā “paziņojuma” saturs ir “sagatavots” pirms pārraides, jo uzskata, ka, ņemot vērā šo “iepriekšējo sagatavošanu”, viņam ir iespēja pirms pārraides pašam novērtēt un pārbaudīt saturu.

Turklāt ir skaidrs un arī puses neapstrīd, ka “iepriekšēja sagatavošana” ir notikusi, ja apvainojošais “paziņojums” ir bijis ierakstīts pārraidīšanai, savukārt iepriekšēja sagatavošana nav notikusi, ja šis paziņojums ir pārraidīts tiešraidē. Tiesa uzskata, ka šajā lietā faktiskie apstākļi ir starp ierakstīšanu un tiešraidīti. No vienas puses, apvainojošais paziņojums nebija ierakstīts; no otras puses, ņemot vērā *France Info* darbības veidu, to bija paredzēts atkārtot tiešraidē ar regulāriem starplaikiem. Tā kā nebija notikusi “iepriekšēja sagatavošana”, krimināltiesas atbrīvoja producentu no jebkādas atbildības par pirmo ziņu pārraidi *France Info* kanālā, bet uzskatīja, ka pirmā pārraide bija paziņojumu satura “iepriekšēja sagatavošana” turpmākajām pārraidēm. Tāpēc tās lēma, ka, sākot ar otro pārraidi, var uzskatīt, ka producentam bija iespēja iepriekš pārbaudīt paziņojuma saturu. Tiesa atzīst, ka, ņemot vērā *France Info* specifisko darbības veidu, termina “iepriekšēja sagatavošana” interpretācija bija saderīga ar attiecīgā nodarījuma būtību un bija “pamatoti paredzama”.

Tādējādi Konvencijas 7. pants nav pārkāpts.

II. KONVENCIJAS 6. PANTA 1. UN 2. PUNKTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

21. Pieteikuma iesniedzēji apgalvoja, ka ar 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktu ir noteikta neapgāžama prezumpcija par producenta atbildību, kas automātiski un vienmēr izriet no viņa funkcijām, neņemot vērā nekādus pierādījumus par pretējo, ko viņš var censties iesniegt saistībā ar savu rīcību vai apstākļiem, kādos informācija tikusi publiskota vai pārraidīta. Tāpēc valsts tiesas, pamatojoties uz atkārtoto paziņojumu pārraidīšanu un otrā pieteikuma iesniedzēja producenta statusu, viņu sauca pie kriminālatbildības. Saskaņā ar pieteikuma iesniedzēja argumentiem bija pārkāptas viņa tiesības uz nevainīguma prezumpciju, ko garantēja šāds Konvencijas 6. panta 2. punkta noteikums:

“Ikviens, kas tiek apsūdzēts kriminālnoziedzumā, tiek uzskatīts par nevainīgu, kamēr viņa vaina netiek pierādīta saskaņā ar likumu.”

Pieteikuma iesniedzēji sūdzējās arī par to, ka saskaņā ar valsts tiesu interpretāciju 1982. gada Likuma 93. panta 3. punkts ietver pušu līdzekļu vienlīdzības pārkāpumu, jo producenta vaina tika konstatēta automātiski, pamatojoties tikai uz faktu, ka paziņojums bija pārraidīts atkārtoti, un apsūdzībai nevajadzēja pierādīt viņa nodomu veikt nodarījumu, turpretī tiesājamajam tika liegta iespēja pierādīt faktus, kas “varēja viņu attaisnot”. Viņi atsaucās uz Konvencijas 6. panta 1. punktu, kas paredz:

“Ikvienam ir tiesības, nosakot [...] jebkuras viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību, uz taisnīgu [...] lietas izskatīšanu [...] tiesā.”

22. Valdība apgalvoja, ka 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktā nav noteikta neapgāžama producenta atbildības prezumpcija. Pirmkārt, apsūdzībai tomēr bija jāpierāda nodarījuma, proti, apmelojošā paziņojuma pārraidīšanas, objektīvais elements; tā bija atbrīvota tikai no pienākuma pierādīt mentālo elementu. Otrkārt, tiesājamie tomēr varēja noliegt faktus vai apstrīdēt to klasifikāciju. Treškārt, kad bija konstatēti fakti, prezumpcija neliedza tiesājamajiem — gan galvenajiem aizdomās turamajiem, gan līdzdalībniekiem — aizstāvēt sevi. Šajā pēdējā jautājumā Valdība atzina, ka saskaņā ar 1982. gada Likuma 35. pantu tiesājamie nevarēja censties pierādīt apmelojošo apgalvojumu patiesumu, ja attiecīgie notikumi bija notikuši vairāk nekā pirms desmit gadiem, kā tas bija šajā lietā. Tomēr viņi varēja apgalvot, ka bija rīkojušies labā ticībā, kas bija likumīgs aizstāvības arguments. Otrais un trešais pieteikuma iesniedzējs krimināltiesās patiešām minēja šo aizstāvības argumentu, un fakts, ka tas netika pieņemts, nenozīmēja, ka nebija iespējams pierādīt labticīgo rīcību. Turklāt tiesājamie varēja pieprasīt nodrošināt atbilstību likumos noteiktai prasībai [*l'ordre de la loi*] vai konkrētajiem apstākļiem [*force majeure*], jo abi šie aizstāvības līdzekļi ir noteikti parastajos tiesību aktos. Uz šā pamata Valdība apgalvoja, ka otrais pieteikuma iesniedzējs efektīvai sevis aizstāvībai varēja izvirzīt citus tiesiskus argumentus, nevis apgalvot, ka viņš nebija producers.

Valdība turklāt apgalvoja, ka Konvencija neaizliedz izdarīt faktiskas vai tiesiskas prezumpcijas, ja vien tās atbilst pamatotiem ierobežojumiem, ņemot vērā nodarījuma smaguma pakāpi, un ja vien tiek saglabātas aizstāvības tiesības. 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktā paredzētā prezumpcija atbilda šiem ierobežojumiem. Pirmkārt, to piemēro tikai attiecībā uz 1881. gada Likuma IV nodaļā definētajiem nodarījumiem saistībā ar apmelošanu un apvainošanu. Otrkārt, katra atbildētāja tiesiskā atbildība tika noteikta, stingri ņemot vērā tās faktisko daļību nodarījumā, un tika juridiski izvērtēts, vai informācijas saturs bija sagatavots pirms tā paziņošanas sabiedrībai. Ja tas tā nebūtu bijis, pret producentu, kuram nebūtu bijusi iespēja iejaukties, lai nepieļautu tiešraidi, nebūtu varēts ierosināt lietu kā pret galveno atbildīgo personu. Visbeidzot Valdība apgalvoja, ka veids, kā 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktu piemēroja šajā lietā, bija saderīgs ar nevainīguma prezumpciju. Pirmkārt, valsts tiesas pilnībā konstatēja pārraidīto paziņojumu apmelojošo būtību. Otrkārt, pēc tam, kad valsts tiesas bija sīki izpētījušas dokumentus un liecības, ko savas labās ticības pierādīšanai bija iesniedzis trešais pieteikuma iesniedzējs, tās skaidri pierādīja viņa nodomu. Treškārt, otrā pieteikuma iesniedzēja notiesāšana galvenās atbildīgās personas statusā nebija pretrunā “individuālās atbildības principam”, jo 93. panta 3. punktā noteiktā kriminālatbildība iestājās nevis tāpēc, ka tika sagatavots šāds paziņojums, bet gan tāpēc, ka tas tika publicēts vai pārraidīts, kas ietilpa producenta pienākumos; šajā lietā, uzsverot, ka “atkārtotu ziņu izlaidumu var pārraudzīt un kontrolēt [...], šim nolūkam veicot nepieciešamos pasākumus”, Parīzes Apelācijas tiesa zināmā mērā konstatēja otrā pieteikuma iesniedzēja nodomu, lai gan saskaņā ar likumu tai faktiski to nevajadzēja darīt, lai atzītu viņu par vainīgu.

23. Pieteikuma iesniedzēji apstrīdēja Valdības argumentu par to, ka producers varēja izvairīties no atbildības, ja būtu pierādījis savu labo ticību; izveidotā tiesu prakse (kurā turklāt ir izdarīti secinājumi par atbildību neatkarīgi no vainas, kas paredzēta 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktā) pierādīja pretējo (viņi šajā saistībā atsaucās uz šādiem Kasācijas tiesas Krimināllietu nodaļas spriedumiem: 1976. gada 22. decembra *Cass. crim., Bulletin* Nr. 379, 961. lpp., un 1986. gada 8. jūlija *Cass. crim., Bulletin* Nr. 233, 596. lpp.). Tāpēc šajā pantā noteiktā atbildības prezumpcija patiešām bija neapgāžama. Saskaņā ar Tiesas praksi Konvencijas 6. panta 2. punkts paredz, ka valstīm ir jānodrošina, lai faktiskās un tiesiskās prezumpcijas atbilstu pamatotiem ierobežojumiem, ņemot vērā nodarījuma smaguma pakāpi un saglabājot tiesības uz aizstāvību, bet šajā lietā netika izdarīts nekāds kriminālajā politikā paredzēts nodarījuma smaguma pakāpes novērtējums, kas pamatotu attiecīgās prezumpcijas

piemērošanu. Turklāt, lai gan pieteikuma iesniedzēji nenoliedza, ka saskaņā ar parastajām tiesībām nepieciešamība ir aizstāvības arguments, kas var mazināt atbildības prezumpcijas neapgāžamību, tie nevarēja paredzēt, kas varētu būt tie *force majeure* apstākļi, kuru dēļ nebūtu spēkā producenta atbildība saskaņā ar 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktu.

24. Iesākumā Tiesa norāda, ka sūdzība saskaņā ar 6. panta 1. punktu sakrīt ar sūdzību saskaņā ar 6. panta 2. punktu, tāpēc nav nepieciešams atsevišķi pārbaudīt faktus, uz kuriem attiecas tikai sūdzība saskaņā ar 6. panta 1. punktu (sk. 1988. gada 7. oktobra spriedumu lietā “Salabjakī [*Salabiaku*] pret Franciju”, A sēriju Nr. 141-A, 18. lpp., 31. punktu).

Turpinājumā Tiesa norāda, ka Konvencija krimināllietās neaizliedz izdarīt faktiskas un tiesiskas prezumpcijas. Tomēr tā paredz, ka valstīm “šajā ziņā ir jāievēro noteikti ierobežojumi” — tām ir “jāpiemēro pamatoti ierobežojumi, ņemot vērā nodarījuma smaguma pakāpi un saglabājot aizstāvības tiesības” (sk. spriedumu iepriekšminētajā Salabjakī lietā, 15.–16. lpp., 28. punktu).

Piemērojot 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktu kopā ar 1881. gada Likuma 29. pantu, audiovizuālās komunikācijas jomā producers ir galvenā krimināltiesiski atbildīgā persona par jebkuru apmelojošu paziņojumu, kas ticis pārraidīts, ja šā paziņojuma saturs ir bijis “sagatavots pirms tā paziņošanas sabiedrībai”. Šādā gadījumā, tiklīdz konstatē, ka apgalvojums bija apmelojošs, producers tiek tiesāts par nodarījuma veikšanu un apgalvojuma sagatavotājs tiek tiesāts kā līdzdalībnieks, un nav nepieciešams pierādīt viņa *mens rea*. Saskaņā ar iepriekš teikto 93. panta 3. punkta nolūks ir sodīt producentu, kurš nav izpildījis savu funkciju pārraudzīt pārraidīto izteikumu saturu tajos gadījumos, kad viņam bija iespēja pirms pārraides īstenot šādu pārraudzību.

Pirms producenta atzīšanas par vainīgu ir jāpierāda vairāki elementi: viņam ir jābūt producenta statusā, apvainojošajam paziņojumam ir jābūt pārraidītam un apmelojošam un šā paziņojuma saturam jābūt sagatavotam pirms pārraides. Valdība norādīja, ka gadījumā, ja nav notikusi “iepriekšēja sagatavošana”, netiek pieņemts, ka producers ir atbildīgs, un tā vietā piemēro parasto tiesību normas, tāpēc apsūdzībai ir jāpierāda, ka producers ir personīgi piedalījies apvainojošā paziņojuma pārraidīšanā.

Tiesa uzskata, ka šajā lietā grūtības izriet no fakta, ka šī prezumpcija tiek apvienota ar citu, proti, ka apmelojošas piezīmes tika izteiktas ļaunprātīgi. Tomēr šī otrā prezumpcija nav neapgāžama; lai gan tiesājamie nevar censties pierādīt apmelojošo paziņojumu patiesumu gadījumā, ja attiecīgie notikumi ir risinājušies vairāk nekā pirms desmit gadiem, kā tas ir šajā lietā (1881. gada Likuma 35. pants), tie var apgāzt šo prezumpciju, pierādot savu labo ticību. Tādējādi saskaņā ar Parīzes Apelācijas tiesas apsvērumiem savā 1998. gada 17. jūnija spriedumā pieteikuma iesniedzēji varēja pierādīt trešā pieteikuma iesniedzēja labo ticību, pierādot, ka apstrīdētajiem apgalvojumiem bija legītīms mērķis, to pamatā nebija personīgs naidis, tie tika izteikti pēc nopietnas izmeklēšanas un atturīgā veidā.

Tāpēc Valdība apgalvoja, ka producentam ir pieejama likumīga aizstāvība, ja viņš var pierādīt tās personas labo ticību, kas izteica apvainojošās piezīmes, vai arī pierādīt, ka šo piezīmju saturs nebija sagatavots pirms pārraides; turklāt pieteikuma iesniedzēji valsts tiesās patiešām izvirzīja šos argumentus.

Šādā gadījumā un ņemot vērā nodarījuma svarīgumu — mērķi, pieprasot producentam īstenot iepriekšēju pārraudzību, efektīvi novērst apmelojošu un apvainojošu izteikumu un inkriminējumu izplatīšanu plašsaziņas līdzekļos — Tiesa uzskata, ka 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktā noteiktā atbildības prezumpcija atbilst “pamatotiem ierobežojumiem”. Ievērojot turklāt, ka valsts tiesas ļoti rūpīgi izskatīja pieteikuma iesniedzēju argumentus par trešā pieteikuma iesniedzēja labticīgo ticību un pārbaudīja aizstāvības argumentu par to, ka apvainojošā paziņojuma saturs nebija sagatavots pirms pārraides, Tiesa atzīst, ka šajā lietā valsts tiesas nepiemēroja 1982. gada Likuma 93. panta 3. punktu veidā, kas būtu bijis pretrunā nevainīguma prezumpcijai.

Tātad Konvencijas 6. panta 2. punkts nav pārkāpts.

III. KONVENCIJAS 10. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

A. Pušu iesniegumi

25. Pieteikuma iesniedzēji sūdzējās par to, ka tā kā valsts tiesas piemēroja tiem soda mērus un līdzekļus, tika pārkāptas to tiesības uz “informācijas sniegšanas” brīvību. Viņi atsaucās uz Konvencijas 10. pantu, kurā ir norādīts:

“1. Ikvienam ir tiesības brīvi paust savus uzskatus. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un tiesības netraucēti saņemt un izplatīt informāciju un idejas bez iejaukšanās no sabiedrisko institūciju puses un neatkarīgi no valstu robežām. Šis pants neapstrīd valstu tiesības pieprasīt radoraidījumu, televīzijas raidījumu un kino demonstrēšanas licencēšanu.

2. Tā kā šo brīvību īstenošana ir saistīta ar pienākumiem un atbildību, tā var tikt pakļauta tādām formalitātēm, nosacījumiem, ierobežojumiem vai sodiem, kas paredzēti likumā un nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziegumus, aizsargātu veselību vai morāli, aizsargātu citu cilvēku reputāciju vai tiesības, nepieļautu konfidenciālas informācijas izpaušanu vai lai saglabātu tiesas autoritāti un objektivitāti.”

26. Valdība piekrita, ka ir notikusi “valsts iestādes iejaukšanās” pieteikuma iesniedzēju tiesībās uz vārda brīvību. Tomēr tā apgalvoja, ka šī iejaukšanās atbilda 10. panta otrā punkta prasībām.

Pirmkārt, tā norādīja, ka šī iejaukšanās bija “paredzēta likumā”. Pret otro un trešo pieteikuma iesniedzēju izdotā notiesājošā sprieduma krimināllietā pamatā bija 1881. gada Likuma 29. un 31. pants un 1982. gada Likuma 93. panta 3. punkts. Rīkojumu, saskaņā ar kuru pieteikuma iesniedzējam uzņēmumam bija jāpārraida paziņojums, lai atlīdzinātu civilprasītājam radīto kaitējumu, izdeva, pamatojoties uz Civilkodeksa 1382. pantu par kriminālatbildību un tiesu praksi, atbilstoši kurai pirmās instances tiesas vienas pašas ir pilnvarotas lemt par to, kāds atlīdzinājums jāsniedz, un var izvēlēties piespriest vai nu atlīdzinājumu natūrā, vai atlīdzinājumu naudā (Valdība atsaucās uz šādiem spriedumiem: *Cass.*, Pirmās civillietu tiesas kolēģijas 1962. gada 14. maija spriedumu, *Bulletin* Nr. 241; *Cass.*, Otrās civillietu tiesas kolēģijas 1972. gada 17. februāra spriedumu, *Bulletin civ. II* Nr. 50; *Cass. crim.* 1976. gada 9. aprīļa spriedumu, *Bulletin* Nr. 108; *Cass.*; Trešās civillietu tiesas kolēģijas 1981. gada 9. decembra spriedumu, *Bulletin civ. II* Nr. 209, *Cass.*; Otrās civillietu tiesas kolēģijas 1989. gada 11. oktobra spriedumu, *Bulletin* Nr. 177; *Cass. soc.* 1989. gada 25. janvāra spriedumu, *Bulletin civ.* Nr. 64; *Cass. com.* 1989. gada 5. decembra spriedumu). Valdība apgalvoja, ka šāda veida pasākumu tiesas jau ir izmantojušas kā atlīdzinājuma līdzekli audiovizuālās komunikācijas jomā, un citēja (bet neiesniedza kopiju un nesniedza atsauksmi) spriedumu, ko 1983. gada 10. jūnijā bija izdevusi Parīzes apgabaltiesa, saskaņā ar kuru vienam televīzijas kanālam bija jāpārraida kāds paziņojums.

Turpinājumā Valdība norādīja, ka apstrīdētā iejaukšanās bija paredzēta kā soda mērs un tādas rīcības izlabojums, kas bija kaitējusi valsts varas īstenošanas reputācijai un godam. Tā apgalvoja, ka uz šāda pamata tā īstenoja divus no leģitīmajiem mērķiem, kas ir minēti 10. panta 2. punktā, proti, aizsargāja citu personu reputāciju un tiesības un nepieļāva nekārtības.

Visbeidzot Valdība apgalvoja, ka attiecībā uz visiem trīs pieteikuma iesniedzējiem apstrīdētā iejaukšanās bija “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”, pamatojoties uz to, ka tie bija “pietiekami un atbilstoši”, ņemot vērā īstenotos mērķus, un bija samērīgi ar šiem mērķiem. Attiecībā uz pirmo no šiem aspektiem Valdība norādīja, ka valsts tiesas rūpīgi izskatīja lietas materiālus un pušu argumentus, pirms tās atzina, ka informācijas pārraide *France Info* kanālā

bija kaitējusi Žino kunga godam un labai slavai. Rīkojumā, saskaņā ar kuru *France Info* bija jāpārraida paziņojums, kas kalpoja kā civiltiesisks kaitējuma atlīdzinājums, bija pienācīgi izklāstīti visi lietas faktiskie apstākļi. Attiecībā uz otro aspektu Valdība apgalvoja, ka otrajam un trešajam pieteikuma iesniedzējam piespriests soda mērs bija samērīgs, ņemot vērā Žino kunga godam un labajai slavai nodarītā kaitējuma pakāpi — apstrīdētais ziņu izlaidums tika pārraidīts daudzas reizes radiostacijā ar ļoti lielu klausītāju auditoriju, tajā bez piezīmēm neuzmanīgi bija minēti nepārbaudīti fakti un iekļauta līdzība ar Paponu lietu (kas bija netaisnīgi) — un mēreno naudas sodu un kaitējuma atlīdzības apmēru. Arī rīkojums attiecībā pret *Radio France* nebija nesamērīgs, jo valsts tiesas bija samazinājušas tā pienākumus līdz prasībai pārraidīt paziņojumu ik pēc divām stundām divdesmit četru stundu periodā (kopā divpadsmit reizes, lai gan apvainojošais paziņojums bija atkārtots aptuveni sešdesmit reizes) un šā paziņojuma saturs bija precīzi atbilde apmelojošajiem apgalvojumiem, kas bija pārraidīti *France Info* kanālā. Pieteikuma iesniedzēja arguments, ka šis pasākums pārmērīgi samazināja *France Info* redakcijas rīcības brīvību, nebija pamatots, jo ziņas šajā kanālā tiek raidītas visu diennakti. Turklāt, tā kā *France Info* darbība ir atkarīga no valsts līdzekļiem, to nevarēja ietekmēt divpadsmit paziņojumu pārraidīšana divdesmit četru stundu laikā.

27. Pieteikuma iesniedzēji nepiekrīta tam, ka rīkojums, saskaņā ar kuru *France Info* bija jāpārraida paziņojumi par otrā un trešā pieteikuma iesniedzēja vainas atzīšanu, bija “paredzēts likumā”. Tie norādīja, ka, tā kā pirmās instances tiesas vienas pašas ir pilnvarotas lemt par to, kādā veidā ir atlīdzināms nodarītais kaitējums, un Kasācijas tiesai nav tiesību pārskatīt šos lēmumus, tāda rīkojuma kā, piemēram, attiecīgā rīkojuma, nosacījumi ir pilnīgi neparedzami. Tie apgalvoja arī, ka tādēļ bija jāpārdala ētera laiks, kas būtu bijis jāizmanto sabiedrības informēšanai, un vienīgais labuma guvējs bija Žino kungs.

Tie norādīja, ka spriedumā lietā “Toma [*Thoma*] pret Luksemburgu” (Nr. 38432/97, 64. punkts, ECT 2001-III, uz kuru atsaucās arī Valdība) Tiesa bija lēmusi, ka vispārējā prasība žurnālistiem sistemātiski un formāli distancēties no tāda citētā materiāla satura, kas varētu apvainot citas personas vai kaitēt citu personu reputācijai, nav savienojama ar preses lomu sniegt informāciju par aktuāliem notikumiem, viedokļiem un idejām.

Tie apgalvoja, ka *France Info* pārraidītajos ziņu izlaidumos bija norādīts, ka tajos sniegtā informācija ir minēta iknedēļas žurnālā *Le Point* un ka no 1997. gada 1. februāra plkst. 11:04 tie minēja faktu, ka Žino kungs noraida pret viņu vērstās apsūdzības. Francijas valsts loma izsūtīšanās okupācijas laikā bija sabiedrību interesējošs jautājums, kas ir “pamatā mūsdienās noritošām debatēm”. To ziņu izlaidumu nolūks, uz kuriem attiecas sūdzība, nebija graut Žino kunga reputāciju, bet gan viest skaidrību par sabiedrību interesējošu vēstures periodu. Pieteikuma iesniedzēji uzsvēra arī faktu, ka *Le Point* publicētais raksts, uz kuru tika sniegta atsauce attiecīgajos ziņu izlaidumos, bija pamatots uz nopietnu dokumentālo materiālu, kurš sastāvēja no Žino kunga oficiālās sarakstes, “kas liecināja par viņa līdzdalību pasākumos, kuru mērķis bija uzturēt kārtību ap nometnēm laikā, kad cilvēki tika iesēdināti izsūtīšanas transportlīdzekļos”. Tie apgalvoja, ka šajos apstākļos “kanālam nebija pienākuma “distancēties” no *Le Point* publicētā rakstu”.

B. Tiesas vērtējums

28. Tiesa norāda, ka Francijas tiesas atzina otro pieteikuma iesniedzēju (ieteikuma iesniedzēja uzņēmuma producentu) un trešo pieteikuma iesniedzēju (žurnālistu, kas strādāja *France Info*) par vainīgu attiecīgi kā galveno nodarījuma veicēju un līdzdalībnieku valsts civildienesta ierēdņa apmelošanā ziņu izlaidumos, kas tika pārraidīti *France Info* kanālā, piesprieda katram soda naudu 20 000 FRF apmērā un piesprieda tiem kopīgi kompensēt radīto kaitējumu 50 000 FRF apmērā. Saskaņā ar rīkojumu pieteikuma iesniedzējam uzņēmumam kā civiltiesisks kaitējuma atlīdzinājums bija vairākas reizes *France Info* kanālā jāpārraida paziņojums par spriedumu. Tāpēc ir diezgan acīmredzami, ka pret pieteikuma iesniedzējiem

tika vērsta “valsts iestādes iejaukšanās” 10. panta garantēto tiesību īstenošanā, turklāt pusēm nav domstarpību šajā jautājumā.

Šāda iejaukšanās būtu pretrunā Konvencijai, ja tā neatbilstu 10. panta otrajā punktā noteiktajiem kritērijiem. Tāpēc Tiesai ir jānosaka, vai tā bija “paredzēta likumā”, vai tai bija viens vai vairāki šajā punktā minētie leģitīmie mērķi un vai tā bija “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”, lai sasniegtu šo mērķi vai mērķus.

1. “Paredzēts likumā”

29. Puses piekrita, ka iejaukšanās bija “paredzēta likumā” attiecībā uz otram un trešajam pieteikuma iesniedzējam piemērotajiem kriminālsodiem un rīkojumu atlīdzināt kaitējumu.

30. No otras puses, pieteikuma iesniedzēji apgalvoja pretējo attiecībā uz rīkojumu, atbilstoši kuram, lai atlīdzinātu radīto kaitējumu, pieteikuma iesniedzējam uzņēmumam bija *France Info* kanālā jāpārraida paziņojums par otrā un trešā pieteikuma iesniedzēja vainas atzīšanu. Saskaņā ar iepriekš teikto tie apgalvoja, ka, tā kā pirmās instances tiesas vienas pašas ir pilnvarotas lemt par to, kādā veidā ir atlīdzināms radītais kaitējums, un Kasācijas tiesai nav tiesību pārskatīt šos lēmumus, tāda rīkojuma kā, piemēram, attiecīgā rīkojuma, nosacījumi ir pilnīgi neparedzami.

Tiesa tam nepiekrīt. Saskaņā ar savu tiesu praksi (sk., piemēram, 1995. gada 13. jūlija spriedumu lietā “Tolstojs Miloslavskis [*Tolstoy Miloslavsky*] pret Apvienoto Karalisti”, A sēriju Nr. 316-B, 71. un turpmākās lpp., 37. un turpmākos punktus) tā uzskata, ka šim pasākumam bija pamats valsts tiesību aktos un tas bija paredzams. Pirmkārt, pieteikuma iesniedzēja uzņēmuma civiltiesiskās atbildības par apmelojošu piezīmju pārraidīšanu savos radio kanālos pamats ir Civilt kodeksa 1382. pants, kas paredz: “Jebkura personas darbība, kuras rezultātā ir radīts kaitējums citai personai, ir jāatlīdzina tai personai, kuras vainas dēļ šis kaitējums radīts”. Otrkārt, Francijas tiesu praksē ir noteikts, ka pirmās instances tiesas vienas pašas ir pilnvarotas lemt par to, kādā veidā ir atlīdzināms radītais kaitējums, un tās var izdot rīkojumu par kaitējuma atlīdzināšanu natūrā. Šajā pēdējā minētajā jautājumā, lai gan Valdība nepierādīja, ka tiesas regulāri izdod rīkojumus par šāda veida līdzekļiem lietās, kas saistītas ar audiovizuālo komunikāciju (tā tikai pieminēja kādu pirmās instances tiesas spriedumu, bet neiesniedza nedz kopiju, nedz atsauci), tomēr Francijā paziņojumu publicēšana par spriedumiem ir viens no ierastākajiem preses radīta kaitējuma atlīdzināšanas veidiem (sk. *mutatis mutandis* 2003. gada 1. jūlija spriedumu lietā “*Prisma Presse* pret Franciju” (lēm.), Nr. 71612/01).

Turklāt Tiesa jau iepriekš ir lēmusi, ka “valsts tiesību aktos attiecībā uz tādas atlīdzības apmēra aprēķināšanu, kas izmaksājama par reputācijas graušānu, jāparedz neierobežots daudzums dažādu faktisko situāciju” un ka attiecīgi frāze “paredzēts likumā” nenožīmē, ka pusei tiesvedībā jāspēj “ar zināmu noteiktību paredzēt tās kompensācijas apmērs, kas var tikt piespriests šīs puses lietā” (sk. iepriekšminēto spriedumu Tolstoja Miloslavskas lietā, 73. lpp., 41. punktu). Tā uzskata, ka līdzīgu pieeju var ievērot *mutatis mutandis* arī lietās, kas attiecas uz kaitējuma atlīdzināšanu natūrā.

Īsi sakot, rīkojums, atbilstoši kuram kā civiltiesiskais kaitējuma atlīdzinājums pieteikuma iesniedzējam uzņēmumam bija *France Info* kanālā jāpārraida paziņojums par otrā un trešā pieteikuma iesniedzēja vainas atzīšanu, bija “paredzēts likumā”.

2. Leģitīms mērķis

31. Tiesa uzskata, ka iejaukšanās pasākumiem acīmredzami bija viens no mērķiem, kas minēts 10. panta 2. punktā, proti, “[aizsargāt] citu cilvēku reputāciju vai tiesības” (cita starpā sk. iepriekšminēto spriedumu Tolstoja Miloslavskas lietā, 74. lpp., 45. punktu); jebkurā gadījumā pusēm šajā jautājumā nebija domstarpību.

Tiesa norāda, ka tiesības uz reputācijas aizsardzību, protams, ir vienas no tiesībām, ko garantē Konvencijas 8. pants, jo tās ir tiesību uz privāto dzīvi elements.

3. “Nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā”

32. Pirmkārt, Tiesa vēlas atkārtoti norādīt uz pamatprincipiem, kas noteikti tās praksē (cita starpā sk. 1998. gada 25. augusta spriedumu lietā “Hertels [*Hertel*] pret Šveici”, Spriedumu un lēmumu krājums 1998-VI, 2329.–2330. lpp., 46. punkts).

Vārda brīvība ir viens no būtiskākajiem demokrātiskas sabiedrības pamatiem, kā arī viens no tās attīstības un katra indivīda pašpiepildījuma pamatnosacījumiem. Ņemot vērā 10. panta 2. punktu, tas attiecas ne tikai uz to “informāciju” vai “idejām”, kas tiek uzņemtas labvēlīgi vai uztvertas kā neaizskarošas vai vienaldzīgas, bet arī uz tām, kuras aizvairo, šokē vai traucē. To paredz tādi principi kā plurālisms, iecietība un liberālisms, bez kuriem nepastāv “demokrātiska sabiedrība”. Saskaņā ar 10. pantu šo brīvību var ierobežot, bet tas tomēr ir precīzi jāformulē un visu ierobežojumu nepieciešamība ir pārliecinoši jāpamato.

Īpašības vārds “nepieciešams” 10. panta 2. punkta izpratnē norāda uz to, ka pastāv “neatliekama sabiedriskā vajadzība”. Līgumslēdzējas valstis var novērtēt, vai šāda vajadzība pastāv, tomēr tas jā dara līdztekus pārraudzībai Eiropas līmenī gan attiecībā uz tiesību aktiem, gan lēmumiem, ar kuriem tos piemēro, tostarp lēmumiem, kurus izsludinājusi neatkarīga tiesa. Tāpēc Tiesa ir pilnvarota izsludināt galīgo lēmumu par to, vai “ierobežojums” atbilst vārda brīvības principam, ko aizsargā 10. pants.

Īstenojot savu pārraudzības praksi, Tiesas uzdevums nav veikt kompetento valsts iestāžu darbu, bet gan saskaņā ar 10. pantu pārskatīt šo iestāžu izsludinātos lēmumus, ņemot vērā to rīcības brīvību. Tas nenozīmē, ka pārraudzīt nozīmē tikai noskaidrot, vai atbildētāja valsts ir pamatoti, rūpīgi un labticīgi īstenojusi savu rīcības brīvību; Tiesas uzdevums ir, ņemot vērā lietu kopumā, izvērtēt iejaukšanos, par kuru ir iesniegta prasība, un noteikt, vai tā bija “samērīga ar likumīgo mērķi” un vai valsts iestāžu minētie iemesli savas rīcības pamatošanai ir “atbilstīgi un pietiekami”. To darot, Tiesai ir jāpārliecinās, ka valsts iestādes ir piemērojušas 10. pantā ietvertajiem principiem atbilstošus standartus, un turklāt ir jāpārliecinās, ka šīs iestādes ir pamatojušās uz pieņemamu attiecīgo faktu novērtējumu.

33. Tiesa ir arī vairākkārt uzsvērusi būtisko lomu, kāda presei ir demokrātiskā sabiedrībā. Tā ir norādījusi, ka, lai gan prese nedrīkst pārkāpt noteiktas robežas, jo īpaši attiecībā uz citu cilvēku reputāciju un tiesībām, tās uzdevums ir atbilstoši saviem pienākumiem un atbildības jomām sniegt informāciju un paust idejas par visiem sabiedrībai interesējošiem jautājumiem, un ne tikai presei ir pienākums sniegt šādu informāciju un paust idejas, bet arī sabiedrībai ir tiesības tās uzzināt (citu avotu starpā sk. spriedumu lietā “*Bladet Tromsø* un *Stensaas* [pret Norvēģiju [LP]”, Nr. 21980/93, 59. un 62. punktu, ECT 1999-III, un spriedumu lietā “*Kolombani* [*Colombani*] un citi pret Franciju”, Nr. 51279/99, 55. punktu, ECT 2002-V).

Valsts iestāžu rīcības brīvību tādējādi ierobežo demokrātiskas sabiedrības interese attiecībā uz to, lai nodrošinātu presei iespēju pildīt savu svarīgo “sabiedrības sarguņa” pienākumu (sk., piemēram, iepriekšminēto spriedumu *Bladet Tromsø* un *Stensosa* lietā, 59. punktu).

Lai gan šie principi, galvenokārt, ir formulēti rakstiskajai presei, tie attiecas arī uz audiovizuālajiem plašsaziņas līdzekļiem (sk. 1994. gada 23. septembra spriedumu lietā “*Jersilds* [*Jersild*] pret Dāniju”, A sēriju Nr. 298, 23.–24. lpp., 31. punktu).

34. Šajā lietā Francijas tiesas atzina pieteikuma iesniedzēju vainu, jo tie 1997. gada 31. janvārī un 1. februārī bija pārraidījuši *France Info* kanālā vairākus ziņu izlaidumus, kuros bija iekļauta iknedēļas žurnāla *Le Point* publicētā informācija par to, ka Žino kungs no 1942. gada septembra līdz 1943. gada augustam, kad viņš bija Pitivjē prefekta vietnieks, bija uzraudzījis tūkstošiem Francijas un ārvalstu ebreju izsūtīšanu.

Nav šaubu, ka Francijas augstāko amatpersonu attieksme okupācijas periodā ir jautājums, kas raisa ļoti lielu sabiedrības interesi, un ka informācijas pārraidīšana par to ir daļa no uzdevuma,

kas demokrātiskā sabiedrībā uzticēts plašsaziņas līdzekļiem. Turklāt *Le Point* publicēja informācija un ziņu izlaidumi, par kuriem iesniegta sūdzība, sabiedrībā veicināja debates, kas attiecīgajā laikā jau norisinājās un bija vērstas uz Morisa Paponas tiesas prāvu, kurš laikā no 1942. gada maija līdz 1944. gada augustam bija Žirondas prefektūras virsnieks un tika tiesāts par patvaļīgu arestu atbalstīšanu un veicināšanu, viltus ieslodzīšanu, slepkavībām un slepkavību mēģinājumiem, kas visi ir noziegumi pret cilvēci.

Tā kā lieta attiecās uz preses brīvību, Francijas iestādēm bija rīcības brīvība tikai attiecībā uz lēmumu par to, vai pastāvēja “neatliekama sabiedriskā vajadzība” pieteikuma iesniedzējiem piemērot attiecīgos mērus. Tāpēc Tiesa rūpīgi izskatīs šo mēru samērīgumu ar īstenoto leģitīmo mērķi.

35. Tiesa norāda, ka apvainojošais paziņojums sākotnēji bija formulēts šādi:

“Saskaņā ar iknedēļas žurnālā *Le Point* publicēto informāciju bijušais Parīzes mēra vietnieks 1942. gadā uzraudzīja tūkstošiem Francijas un citu valstu ebreju izsūtīšanu. Mišels Žino, kuram tagad ir 80 gadi, tolaik bija Pitivjē prefekta vietnieks. Viņš atzīst, ka organizēja izsūtāmo personu nosūtīšanu uz Dransī. Mišels Žino, kuru kara beigās ģenerālis de Gollas atcēla no amata, apgalvo, ka viņš bija piedalījies Pretošanās kustībā un pēc tam kāpa pa civildienesta ierēdņu karjeras kāpnēm. Aizstāvēt sevi, Žino kungs, kurš no 1977. gada līdz 1995. gadam ieņēma Parīzes mēra vietnieka amatu, apgalvo, tāpat kā Moriss Papons, ka viņš neko nezināja par izsūtīto ebreju likteni un to dienu noziegumi būtu jāapsedz ar diskretu vēstures šķidrautu.”

Šo paziņojumu trešais pieteikuma iesniedzējs un citi žurnālisti pirmo reizi pārraidīja 1997. gada 31. janvārī plkst. 17:00 un atkārtoja sešdesmit divas reizes laikā no 31. janvāra plkst. 18:00 līdz 1. februāra plkst. 11:04 vai nu tādā pašā veidā vai mazliet citādākā formulējumā, bet katrreiz tika norādīts, ka attiecīgā informācija bija publicēta žurnālā *Le Point*. No plkst. 23:00 vairākos ziņu izlaidumos un to apskatos tika iekļauta informācija, ka “pretstatā Morisam Paponam”, Mišels Žino nebija pavēlējis nevienu arestēt, ieslodzīt nometnē vai pārvest uz Dransī, un dažkārt tika pieminēts, ka viņš bija “atbildīgs tikai par kārtības uzturēšanu”. Sākot ar 1. februāra plkst. 5:45, vairākos ziņu izlaidumos un to apskatos (plkst. 6:45, 7:00, 7:15, 8:00, 8:15, 8:23, 8:30, 8:45 un 9:33) tika minēts, ka Žino kungs noraida *Le Point* publicētos apgalvojumus. Pieteikuma iesniedzēji norādīja, ka pēc plkst. 11:04 šī piebilde paziņojumā bija iekļauta sistemātiski.

36. Savā 1998. gada 17. jūnija spriedumā Parīzes Apelācijas tiesa lēma, ka, tā kā iepriekšminētajā ziņu izlaidumā Žino kungam bija inkriminēta tūkstošiem ebreju izsūtīšanas uzraudzīšana un viņu nosūtīšanas uz Dransī organizēšana, viņa situācija bija salīdzināta ar situāciju, kādā ir Moriss Papons, kura lietu pašlaik iztiesā Zvērināto tiesa, un bija netieši apgalvots, ka viņš nebija Pretošanās kustības dalībnieks, tas bija aizskāris viņa godu un cieņu un tāpat bija apmelojošs. Turpinājumā Apelācijas tiesa norādīja: “Tiek pieņemts, ka apmelojošie inkriminējumi ir izteikti ļaunprātīgi, ja vien nav iespējams pierādīt, ka tiem bija leģitīms mērķis, to pamatā nebija personīgs naidis, tie tika izteikti pēc nopietnas izmeklēšanas un atturīgā veidā”, un atzina, ka, lai arī pirmie divi no šiem nosacījumiem patiešām ir izpildīti, to pašu nevar teikt par abiem pārējiem nosacījumiem. Attiecībā uz trešo nosacījumu Apelācijas tiesa atzina, ka trešais pieteikuma iesniedzējs ziņu izlaidumu, uz kuru attiecās sūdzība, pārraidīja tad, kad *Le Point* bija tikko iznācis, ka viņš kā savus galvenos avotus bija izmantojis trīs preses aģentūru ziņojumus, kuros arī bija minēts *Le Point* raksts (šis fakts nepierādīja, ka trešais pieteikuma iesniedzējs būtu pārbaudījis informāciju), un kādu televīzijas programmu, kurā bija piedalījies Žino kungs, un ka viņš bija nepamatoti apgalvojis, ka Žino kungs bija atzinis savu nosodāmo rīcību. Attiecībā uz ceturto nosacījumu Apelācijas tiesa lēma, ka informatīvajā izlaidumā minētie inkriminējumi bija nesamērīgi ar objektīvo materiālu, kas saskaņā ar pieteikuma iesniedzēju teikto bija bijis viņu rīcībā. Tā uzskatīja, ka nosacījuma izteiksmes lietošana un “Žino kunga noraidījuma pieminēšana ļoti

vēlu vakarā” nemazināja “ziņu pārraidēs vairākus desmitus reižu izteikto apgalvojumu smagumu” un ka *Le Point* minēto dokumentu saturs nepamatoja to iztulkojumu ziņu izlaidumos. Šajā jautājumā tā norādīja: “Visi šie teksti liecina par amatpersonu, kas centīgi pilda savu pienākumu uzturēt sabiedrisko kārtību un aizstāvēt valdības politiskās intereses. Nepārspilējot tie nepamato apgalvojumu, ka Žino kungs pārraudzīja nometnes vai piedalījās ebreju izsūtīšanā.”

37. Tiesa atkārtoti norāda, ka, ņemot vērā ar vārda brīvības īstenošanu saistītos “pienākumus un atbildību”, aizsardzībai, kas 10. pantā garantēta žurnālistiem, kad tie ziņo par sabiedrībai interesējošiem jautājumiem, piemēro nosacījumu, ka viņiem ir jārīkojas labā ticībā, lai sniegtu precīzu un ticamu informāciju saskaņā ar žurnālistikas ētikas principiem (sk., piemēram, iepriekšminēto spriedumu *Bladet Tromsø* un Stensosa lietā, 65. punktu, un iepriekšminēto spriedumu *Kolombanī* lietā, 65. punktu). Tomēr žurnālistikas brīvība pieļauj arī iespējamu pārspilējumu vai pat provokācijas izmantošanu (sk. iepriekšminēto spriedumu *Bladet Tromsø* un Stensosa lietā, 59. punktu). Turklāt vispārīgā prasība žurnālistiem sistemātiski un formāli distancēties no tāda citāta satura, kas var aizvainot vai provocēt citus cilvēkus vai kaitēt viņu reputācijai, nav savienojama ar preses uzdevumu sniegt informāciju par aktuāliem notikumiem, viedokļiem un idejām (sk. iepriekšminēto spriedumu *Tomas* lietā, 64. punktu).

Ziņu izlaidumos, uz kuriem attiecās sūdzība, bija sīki ziņots par kādu rakstu, kas bija pamatots ar dokumentu izpēti un kādu interviju un publicēts iknedēļas žurnālā, par kuru netiek apšaubīts, ka tam ir nopietna izdevuma statuss, un šajos ziņu izlaidumos bija sistemātiski iekļautas atsauces uz šo avotu. Tāpēc nevar ticami apgalvot, ka, tikai pārraidot šos ziņu izlaidumus, trešais pieteikuma iesniedzējs nepildīja savu pienākumu rīkoties labā ticībā. Šajā ziņā Tiesa uzskata, ka Parīzes Apelācijas tiesas argumentācija nav pārliecinoša.

38. Tomēr tā norāda, ka *France Info* ziņu izlaidumos bija iekļauts kāds apgalvojums, kas nebija minēts *Le Point*, proti, ka Žino kungs “atzīst, ka organizēja izsūtāmo personu nosūtīšanu uz Dransī”. Lai gan rakstā patiešām bija minēts, ka 1942. gada 20. septembrī transportlīdzekļi ar tūkstošiem ieslodzīto ebreju pameta Pitivjē, par ko “atbildīgs bija Žino”, ne rakstā, nedz intervijā ar Žino kungu nebija minēts, ka viņš bija atzinis šīs ebreju nosūtīšanas organizēšanu.

Tiesa neuzskata, ka šo var uzskatīt par “pārspilējumu” vai “provokāciju”, kas ir pieļaujama, īstenojot žurnālistikas brīvību. Tā uzskata, ka tā ir nepatiesas informācijas izplatīšana par *Le Point* publicētā raksta un intervijas saturu.

Lai gan citās jomās šajos ziņu izlaidumos nebija minēts nekas vairāk kā tikai atkārtoti sniegta *Le Point* publicētā informācija un sistemātiskas atsauces uz šo avotu, kas bija pareizi un atbilstoši, šādā veidā dažos teikumos tika izdarīts kopsavilkums par sešas lappuses garu rakstu, uzsverot pašus pārstēdzošākos faktus. Tādā veidā par Žino kungam inkriminēto rīcību tika pastāstīts kategoriskākā veidā, nekā tas bija darīts sākotnējā publikācijā.

Protams, ziņu izlaiduma tekstā pamazām tika ieviests niansētāks formulējums un galu galā informācija par to, ka Žino kungs noraidīja šos apgalvojumus. Tomēr līdz tam brīdim tik un tā jau bija atkārtoti pārraidīts iepriekšējais ziņu izlaiduma formulējums.

39. Tiesai nav preses vietā jālemj par to, kādi reportāžas paņēmieni žurnālistiem būtu jāizmanto; 10. pants aizsargā ne tikai pausto ideju un informācijas būtību, bet arī veidu, kādā tā tiek sniegta (sk. iepriekšminēto spriedumu *Jersilda* lietā, 23.–24. lpp., 31. punktu).

Tomēr tā uzskata, ka šajā lietā, ņemot vērā Žino kungam inkriminētās rīcības galējo smaguma pakāpi un faktu, ka *France Info* ziņu izlaidumu bija paredzēts pārraidīt atkārtoti, kā tas patiešām tika darīts, trešajam pieteikuma iesniedzējam bija jābūt ļoti uzmanīgam un atturīgam.

Tiesa uzskata, ka tas bija īpaši svarīgi tāpēc, ka ziņu izlaidums tika pārraidīts radio kanālā, kas ir uztverams visā Francijas teritorijā. Šajā saistībā tā atkārtoti uzsver, ka, ņemot vērā žurnālista “pienākumus un atbildību”, svarīgs faktors ir attiecīgā plašsaziņas līdzekļa

iespējamā ietekme, un bieži tiek atzīts, ka audiovizuālie plašsaziņas līdzekļi rada tūlītēju un spēcīgāku ietekmi nekā drukātie plašsaziņas līdzekļi (sk. turpat).

Ņemot vērā šos ierobežojumus, Tiesa uzskata, ka Apelācijas tiesas argumentācija nolēmumam par to, ka ir aizskarts Žino kunga gods un cieņa, un tās izdotajam spriedumam attiecībā pret pieteikuma iesniedzējiem bija “atbilstoša un pietiekama”.

40. Attiecībā uz apstrīdētās iejaukšanās “samērīgumu” Tiesa norāda, ka tika atzīta otrā un trešā pieteikuma iesniedzēja vaina nodarījumā un tiem piesprieda naudas sodu, tāpēc šajā ziņā tiem piemērotie mēri jau bija pietiekami nopietni (sk. *mutatis mutandis* 1998. gada 23. septembra spriedumu lietā “Leidē [*Lehideux*] un Izornī [*Isorni*] pret Franciju”, Spriedumu un lēmumu krājumu 1998-VII, 2887. lpp., 57. punktu). Tomēr, paturot prātā rīcības brīvību, kas Līgumslēdzējam valstīm ir saskaņā ar Konvencijas 10. pantu, krimināltiesiskas sankcijas par apmelošanu nevar uzskatīt par nesamērīgām ar īstenoto mērķi.

Tāpēc Tiesa norāda, ka otrajam un trešajam pieteikuma iesniedzējam piespriedā naudas soda apmērs bija mērens — katram 20 000 FRF, kas atbilst 3048,98 *euro* (EUR). Tas pats attiecas uz kaitējuma kompensāciju, kas tiem kopīgi bija jāizmaksā Žino kungam — 50 000 FRF jeb 7622,45 EUR.

Pieteikuma iesniedzējam uzņēmumam civiltiesiska kaitējuma atlīdzinājuma veidā tika piespriests ik pēc divām stundām divdesmit četru stundu periodā *France Info* kanālā pārraidīt paziņojumu par otrajam un trešajam pieteikuma iesniedzējam piespriedto sodu. Tiesa uzskata, ka tādējādi ir diezgan skaidrs, ka valsts tiesas vēlējās rast atbilstošu kompensāciju kaitējumam, ko saskaņā ar valsts tiesu atzinumu Žino kungam bija radījusi apmelošana. Jebkurā gadījumā Tiesa uzskata, ka pienākums divpadsmit reizes pārraidīt 118 vārdus garu paziņojumu bija tikai mērens *France Info* redakcijas brīvības ierobežojums.

Tiesa uzskata, ka, ņemot vērā Žino kungam inkriminētās rīcības galējo smaguma pakāpi un faktu, ka radiostacija, kas ir uztverama visā Francijas teritorijā, attiecīgo ziņu izlaidumu un tā turpmākās versijas pārraidīja sešdesmit divas reizes, pieteikuma iesniedzējiem piemērotie soda mēri nebija nesamērīgi ar īstenoto leģitīmo mērķi.

41. Paturot prātā iepriekš izklāstītos apsvērumus, apstrīdēto iejaukšanos var uzskatīt par “nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā”. Tādējādi Konvencijas 10. pants nav pārkāpts.

ŠO IEMESLU DĒĻ TIESA VIENPRĀTĪGI

1. *nospriež*, ka Konvencijas 7. panta 1. punkts nav pārkāpts;

2. *nospriež*, ka Konvencijas 6. panta 2. punkts nav pārkāpts;

3. *nospriež*, ka Konvencijas 10. pants nav pārkāpts.

Sagatavots franču valodā un paziņots rakstveidā 2004. gada 30. martā saskaņā ar Tiesas reglamenta 77. panta 2. un 3. punktu.

S. DOLLE
sekretāre priekšsēdētājs

A. B. BAKA